

Riusu cocareba SAN MARCOS Toyani jo'case'e

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yureca, Riusu cocarebare, baguë Zin Jesucristo ën yijana raise'ere toyani jo'cayë:

² Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguëbi Riusu cocare uti pëbëna toyani jo'caguëna, ñaca toyase'e baji'i:

Achajë'ën, yureca.

Më'ëre quëaja'guëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are re'huacaiguëte.

³ Saoguëna, ja'anguëbi yua beo re'otona ti'anni, ñaca quëani achoja'guë'bi:

“Mai Eǰaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huajë'ën.

Te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre” toyani jo'case'e ba'iji.

⁴ Ja'nca ba'iguëna, yureca Juan Bautizaguëbi beo re'otona ti'anni, bainna ñaca quëani achobi: “Mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani ba'ijën, bautiza güesejë'ën. Riusubi yë'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ija'guë cajën, ja'nca yo'ojë'ën” quëani achoguë baji'i Juan.

⁵ Ja'nca quëani achoguëna, si'a bainbi baguëni achajaiñu cajën, baguëni tēhuojaë'ë. Judea yija, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanbi etani, baguëni tēhuojaë'ë. Tēhuojani, bacua gu'a jucha beorure Riusuni quëajën, Juanni bautiza güesehuë, Jordán zia yana.

⁶ Yureca, Juanbi yua camello raña canre ju'iguë, ga'ni tēinme baguë sēri seiheuēte tēnji'i. Bu'nsu, o'a baya, baguë aon ja'an baji'i. ⁷ Ja'nca ba'iguëbi yua bainni ñaca quëani achoguë baji'i:

—Yequëbi, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ējaguëbi yuareba raiye ba'iji. Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ējaguëte sēani, yë'ë'ga gugurini rēanni, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë ba'iyë. Baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'anma'iguë'ë yë'ë, baguëre. ⁸ Yë'ëbi yua mēsacuare oona bautizaguë'ë. Baguëca yua Riusu Espiritu naconi mēsacuare bautizaja'guë'bi, quëani achoguë baji'i Juan.

Jesús es bautizado

⁹ Quëani achoguë ba'iguëna, ja'an umuguseñabi Jesusbi Nazaret huë'e jobo, Galilea yija ba'i jobo, ja'an jobobi sani, Juanna ti'anjani, Jordán zaiyana bautiza güesebi. ¹⁰ Bautiza güeseni, ja'nrëbi, guënamë re'otobi a'nqueni saoguëna, Riusu Espiritubi eta rani, ju'ncubo ba'iyë'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi. ¹¹ Tuaguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ñaca cani achobi:

—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'ë. Më'ëni ai bojoyë yë'ë, cani achobi.

Jesús es puesto a prueba

¹² Cani achoguëna, ja'ansirën, Riusu Espiritubi Jesusre beo re'otona sabi. ¹³ Saguëna, cuarenta umuguseña barute ba'iguë, airu hua'i hua'na naconi ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani, Yë'ëna rani conjë'ën, coqueguë choji'i. Choquëna, conmaji'i. Conma'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi baguëni cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Ja'nrëbi jë'te, Juanni preso zeanni guaorena, Jesusbi Galilea yijana sani, Riusu cocarebare bainni quëani acho bi'rabi. ¹⁵ Ñaca quëani achoguë bajji'i:

—Yua'ë. Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani, Riusu cocarebare achani, si'a recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën, quëani achoguë bajji'i.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Ja'nca ba'iguëbi Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi ganini ëñato, Simón hue'eguëbi, baguë yo'jeguë Andrés naconi ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë, hua'i yoye ye'yesi'cua sëani. ¹⁷ Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:

—Mësacua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i yoye ye'yesi'cua ba'ijënna, bainre yoye mësacuan ye'yoyë yë'ë, caguë choji'i.

¹⁸ Caguë choiguëna, bacua yua ja'ansirën bacua hua'i yorëanre gare jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

¹⁹ Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua, Santiago hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo naconi yogute ba'ijën, bacua hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë. ²⁰ Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani choji'i. Choiguëna, bacuabi yua bacua pë'caguë Zebedeore jo'cani saë'ë. Yo'o concua naconi yoguna jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

21 Sani ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anrena, ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi bain ñë'ca huë'ena cacani, bainni coca ye'yo bi'rabi. 22 Ai ta'yejeiye Ējaguë masiye ye'yoye'ru bacuani ye'yoguëna, bain hua'nabi ai achajën rën'ë. Bacua ira coca ye'yocua ye'yoye'ru què'rë ta'yejeiyera ye'yoguë baji'i Jesús. 23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequë bainguë gu'a huati cacasi'quë yua bacua ñë'ca huë'ere baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yua te'e jëana güiguë cabi:

24 —¿Yëquëna ba'iru queaca ro'taguë raquë'ne Jesús Nazareno? Yëquënani ro huesoni si'aguë raisi'quë'ë më'ë. Më'ëre masiyë yë'ë. Më'ë yua Riusu Zin Raosi'quëreba ba'iguë'ë, güiguë cabi.

25 Güiguë caguëna, Jesusbi gu'a huatini bëinguë guansení cabi:

—¡Cama'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëte etani saijë'ën! cabi.

26 Ja'nca caguëna, huatibi ba bainguëte ai jëja hue'nhue yo'oni, ai jëja güiguë, bainguëte etani jo'cani saji'i. 27 Etani saiguëna, si'a bain hua'nabi quëquësi'cua ba'ijën, sa'ñëña senni achajën cahuë:

—¿Gue'ne, yureca? ¿Guerebare ye'yoguë'ne baguë? ¡Ai masi Ējaguëbi rani, huati hua'ini coca guanseguëna, bacuabi achani yo'oyë! sa'ñëña cajën, ai ëñajën rëinjën baë'ë.

28 Ja'nrëbi, si'a Galilea yija ca'ncoñana Jesús yo'ose'ere ai quëani achohuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

29 Ja'nrëbi, ba ñë'ca huë'ebi etajëna, Jesusbi Simón, Andrés, bacua naconi bacua huë'ena sani cacabi. Santiago, Juan, bacuabi conjën

saë'ë. ³⁰ Cacani ba'ijëna, Simón huago, baguë rënjo pë'cagobi rau jayogo uingona, Jesusni quëahuë. ³¹ Quëajëna, baguë yua bago uinruna cacani, bago ëntë sarare zeanni, bagote huëabi. Huëaguëna, ja'ansirën rau go'yani huajëgo, yua bacuani cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Ja'nrëbi na'iguëna, yua ënsëguë ruajaquëna, rau ju'incuare, huati cacasi'cuare'ga, si'acuare Jesusna sahuë. ³³ Sani, si'a huë'e jobo bainbi ti'anni, baguë anto sa'rore ñë'cani ëjohuë. ³⁴ E'jojëna, Jesús yua ai jai jubë bain si'a rau ju'incuaní huachobi. Gu'a huati hua'i bain cacasi'cuare'ga guanseni, bacuare etoni saobi. Ja'nca saoni, huati hua'ibi coca caye yëjëna, ënsebi, baguëte masicuarë sëani.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Ja'nrëbi, ñata ñamibi, yuta ënsëguë etama'iguëna, Jesusbi huëni, bain beoruna sani, Taita Riusu naconi coca uja bi'rabi. ³⁶ Ujaguë ba'iguëna, Simón, yequëcua baguë naconi ba'icuabi Jesusni cu'ejën saë'ë. ³⁷ Sani, baguëte tinjani, baguëni cahuë:

—Si'a bainbi më'ëni cu'eyë, cahuë.

³⁸ Cajëna, Jesusbi sehuobi:

—Cueñe ba'i huë'e joboñana saiñu. Ja'anruan bainre'ga Riusu cocarebare quëani achoza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.

³⁹ Ja'nca caní, si'a Galilea yija ca'ncoñana ganini, bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu cocarebare bainni quëani achoguë, gu'a huati hua'ire etoni bi'rani saoguë bají'i.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Ba'iguëna, ja'nrëbi, gu'a ca'mi rau ju'inguëbi Jesusna rani, baguëna gugurini rëanni, baguëni senreba senji'i:

—Më'ëbi yënica, yë'ë gu'a raure tënnoni huachojë'ën, huachoye pore Ëjaguë sëani, senguë cabi.

⁴¹ Ja'nca caguëna, Jesusbi baguëni oiguë bani, baguë ëntë sarare mi'nani, baguëni pa'roguë cabi:

—Huachoye yëyë. Më'ë yua huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi Jesús.

⁴² Caguëna, ja'ansirën gu'a ca'mi rau go'yani, yua huajë raji'i. ⁴³ Huajë raiguëna, Jesús yua baguëte sao bi'rani, baguëni si'a jëja coca yihuoguë cabi:

⁴⁴ —Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Ëñe se'gare yo'ojë'ën. Më'ë pairina sani, më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca guansegüë ba'ise'e'ru, baguë casi jo'ya hua'guëre inni, më'ë pairina sani, pairibi huani ëocaija'guë caguë, jo'ya hua'guëre pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë, cabi Jesús.

⁴⁵ Ja'nca cani saoguëna, ba huajë raisi'quëbi ro achani, baguë huajë raise'ere si'a bainna quëani achojaji'i. Ja'nca quëani achoguëna, Jesusbi, yua bainbi ëñajënna, huë'e jobona ti'añe poremaji'i. Beo re'otoña se'gare ba'iguëna, si'aruan ba'icubabi baguëni ëñajën saë'ë.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesús yua Capernaum huë'e jobona go'ini, baguë huë'ere ba'iguëna, bainbi achahuë. ² Ja'nca achani, yurera, ai jai jubë bainbi baguë huë'ena ñë'ca rani, huë'e bu'ie ba'ie sëani, anto sa'ro ba'iruna ti'añe poremaë'ë. Ja'nca ba'ijëna, Jesusbi Riusu cocarebare bacuani quëani achobi. ³ Quëani achoguëna, yequëcua gajese'gacuabi garasi'quëni camare uinguëna, cuanni rahuë. ⁴ Rani, ai jai jubë bain ba'ijëna, Jesusna cacaye poremajën, huë'e ëmëje'ena mëani, Jesús ëmëje'en ba'irute goje otani, garasi'quëre camare uinguëna, Jesús ba'iruna meñe gachohuë. ⁵ Gachojën, Jesusbi huachoye poreji ro'tajëna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua recoyo ro'tayete masini, ba garasi'quëni cabi:

—Mami, më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.

⁶ Caguëna, ira coca ye'yocuabi achajën ñu'ijën, ja'ansi'cua bëinjën ro'tajën baë'ë: ⁷ “¿Ba hua'guë queaca ro'taguë, ja'an cocare caguë'ne? Riusu se'gabi bain juchare tënoñe poreji. Yequëcubi porema'iñë. Ja'nca sëani, baguë yua tëno cocare caguë, Riusure ro gu'aye caji” sa'ñeña ro'tajën ñuë'ë. ⁸ Ro'tajën ñu'ijëna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua bëinjën ro'tase'ere masini, bacuani cabi:

—¿Mësacua guere yo'ojën, ja'nca ro'tajën bëiñe'ne? ⁹ Bainbi, “Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji” caye poreyë. Ja'nca caye porecuata'an, “Huëni, më'ë camare inni ganijë'en” catoca, bacua huachoye porema'iñete ëñoñë. ¹⁰ Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi

bain gu'a juchare tēnoñe pore Ējaguë'ë. Ja'anre mēsacuani ēñoñe yë'ë, cabi.

Cani, ja'nrebi, garasi'quëni cabi:

¹¹ —Yureca, huëjjë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën, caguë cayë yë'ë, cani achobi Jesús.

¹² Caguëna, baguë yua ja'ansirën huëni, baguë camare inni saji'i. Ja'nca saiguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Riusuni bojoreba bojojën, re'o cocare baguëni cahuë:

—Yure yo'ose'e'ru maibi gare ëñama'isi'cua'ë, cahuë.

Jesús llama a Leví

¹³ Ja'nrebi jë'te, Jesusbi se'e Galilea zitara yëruhuana saji'i. Sani, si'a bain hua'nabi baguëna ñë'cajënna, bacuare coca yihuobi. ¹⁴ Yihuoni tējini, se'e sani ëñato, Alfeo mamaquë Leví hue'eguëbi impuesto curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, baguëni:

—Yë'ëni te'e conguë rajjë'ën, caguë choji'i.

Caguë choiguëna, Levibi huëni, Jesusni te'e conguë saji'i.

¹⁵ Ja'nrebi jë'te, Jesusbi baguë bain concua naconi Leví huë'ere ba'ijën, aonre ainjën ñu'ijënna, gu'a bain impuesto curi cocua naconi ai jai jubëbi Jesusni te'e conjën, aonre aën'ë. Ai jai jubë bainbi baguëni te'e conjën baë'ë. ¹⁶ Ba'ijënna, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi ti'anni, Jesusbi gu'a bain naconi te'e aon ainguëna, ëñahuë. Ja'nca ëñani, Jesús bain concuani bëinjën cahuë:

—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a bain, bacua naconi aon ainguë'ne? cajën bën'ë.

¹⁷ Bëinjënna, Jesusbi bacua case'ere achani, bacuani coca sehuobi:

—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Ja'nrëbi jë'te, Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, yequëcuabi Jesusna sani, coca senni achahuë:

—Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere yo'o'jën aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achahuë.

¹⁹ Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi fiestare yo'oguëna, ja'anre ro'tajën ba'ijë'ën. Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, baguë bain choisi'cuabi aon aiñe jo'caye gare porema'iñë.

²⁰ Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni quëñoja'an umuguse ti'anguëna, ja'anrën bacuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë, cabi.

²¹ Cani ja'nrëbi, bacuani yeque ye'yo cocare quëabi:

—Mame canbi ira canna ja'cheye bañë. Ja'nca ja'chetoca, mame canbi guë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e ye'reni gu'a can'ru ruinji. ²² Bisi ëye

jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye bañë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni corohuëanre juejueni jañuni sani si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye ba'iji, cabi Jesús.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi baguëte concua naconi trigo aon zio re'otobi ganijën, baguëre concuabi aon za'zaboanre tëa bi'rahuë. ²⁴ Tëa bi'rajënnä, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:

—Eñajë'ën. ¿Më'ëre concua guere yo'ojën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse sëani, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.

²⁵ Cajënnä, Jesusbi sehuobi:

—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'ose'ere cato, ja'an quë'rore mësacua ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna, ²⁶ pairi ta'yejeiye ëjaguë Abiatar ba'isirën ba'iguëna, Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i jo'jo aonbëan Riusuna jo'case'ere inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe porejënnä, yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji, sehuoguë cabi Jesús.

²⁷ Cani, bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Riusubi ru'ru bainguëte re'huani jo'caguë ba'nji. Ja'nrëbi yo'je, yo'o yo'oma'i umugusere re'huani jo'caguë ba'nji, bain bëa huajëyete. Yo'o

yo'oma'i umugusere re'huaguë, bainni ro guans-eye ro'tama'iji Riusu. ²⁸ Ja'nca sëani, yë'ë'ga yua Riusu Raosi'quërebabi yua yo'o yo'oma'i umuguse Ëjaguë'ë, cabi.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Ja'n'rëbi se'e, Jesusbi bain ñë'ca huë'ere ba'iguëna, guë'nguësi sara baguëbi bajji'i. ² Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi yua Jesús huachojaye ëñañu cajën, yahue ro'tajën ëjohuë. Guë'nguësi sara baguëte huachotoca, “Ai gu'aye yo'ohuë më'ë” cañu, ro'tajën ëjohuë, yo'o yo'oma'i umuguse sëani. ³ Ja'nca ro'tajën ëjojëna, Jesusbi guë'nguësi sara baguëni cabi:

—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëca raijë'ën, cabi.

⁴ Cani ja'n'rëbi, baguëbi raiguëna, fariseo bain barute ba'icuanu cabi Jesús:

—Mai ira ba'isi coca toyani jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse banica, ¿gue yo'o yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni coñe o bainni ja'si yo'oye caguë? ¿Rauna ju'inguëte huachoye o baguëni huesoni si'aye caguë? bacuani senni achaguë cabi.

Ja'nca senni achaguëna, bacuabi gare sehuoye beoye baë'ë. ⁵ Ja'nca ba'ijëna, Jesusbi si'acuare bonëjeiñe ëñaguë bënji'i. Bacua achaye güejëna, ai sa'ntiguë bajji'i. Ja'nca ba'iguëbi guë'nguësi sara baguëni cabi:

—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.

Caguëna, baguë yua mi'nani, huajë raji'i. ⁶ Huajë raiguëna, ja'nrëbi, fariseo bainbi etani, Herodes bainna sani, bacuani coca senni achahuë:

—¿Queaca Jesusre huani senjoñe'ne mai? senni achahuë.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concua naconi etani, zitarana saë'ë. Saijënna, ai jai jubë bain Galileabi raisi'cua yua baguëni achajën be'tejaë'ë.

⁸ Judea, Jerusalén, Idumea, Jordán ziaya que ca'ncoña, Tiro, Sidón, ja'anruan bain'ga ai jai jubëbi Jesús yo'ose'ere achani, baguëna ñë'ca raë'ë.

⁹ Raijënna, baguëre concuani: “Yogute injani, yë'ere re'huacaijë'ën” cabi. Bain jubëbi baguëni quëon ëaye ba'ijënna, ba yogute re'huacaiye guansebi. ¹⁰ Ai bainre huachosi'quë sëani, si'acua rau ju'incuabi ti'anni, baguëni pa'róni huajëñu cajën, baguëni quëon ëaye yo'ojën baë'ë. ¹¹ Gu'a huati hua'ibi yua baguëni ëñajën, baguëni gugurini rëanjën, baguëni güijën cahuë:

—¡Riusu Zinreba'ë më'ë! güijën cahuë.

¹² Ja'nca cajënna, Jesusbi bacuani si'a jëja guansegüë, Yë'ë ba'iyete quëani achoma'ijë'ën, cabi.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi cubëna mëni ba'iguë, baguë bain jia'noni cuencueja'cuare choji'i. Choiguëna, baguëna mëni ñë'cahuë. ¹⁴ Ñë'cajënna, si'a sara samucua, baguë naconi conjën ba'icua, Riusu cocareba quëani achocua, ja'ancua jia'noni cuencuebi. ¹⁵ Cuencueni, ju'incuare huacho ëjacua, gu'a huati hua'ire

etoni sao ëjacua, ja'ancuare bacuare cuencueni re'huabi. ¹⁶ Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Simón caguëni Pedro hue'yobi. ¹⁷ Ja'nrëbi Santiago, ja'nrëbi Santiago yo'jeguë Juan, Zebedeo mamacua ba'ijënna, jëja bacuare sëani, Boanerges hue'yobi. ¹⁸ Ja'nrëbi Andrés, ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Bartolomé, ja'nrëbi Mateo, ja'nrëbi Tomás, ja'nrëbi Alfeo mamaquë Santiago, ja'nrëbi Tadeo, ja'nrëbi Simón ja'an celote jubë ba'iguë, ¹⁹ ja'nrëbi Judas Iscariote, Jesusre je'o bacuana insini senjoja'guë, ja'ancuare cuencueni re'huabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua naconi yequë huë'ena sani ti'anni, ²⁰ ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe'ga poremaë'ë. ²¹ Ja'nca porema'ijënna, yequëcuabi, Loco hua'guë'ru ruinguë ba'iji baguë cajënna, Jesús te'e huë'e bainbi achani, Baguëte zeanni rañu cajën, baguëte zeanjën saimate.

²² Yequëcua'ga ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi baguëte gu'aye cahuë:

—Baguë yua gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguë naconi zemosi'quë'bi ba'iji. Ja'nca sëani, Beelzebubi conguëna, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreji, cahuë.

²³ Cajënna, ja'nrëbi, Jesús yua bacuare choini, ye'yo cocabi bacuare bëinguë yihuoguë quëabi:

—¿Mësacua yua zupai huatire concua sa'ñeña etoni saoye poreye ro'taye? Ja'nca yo'oma'iñë.

²⁴ Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi

huesëni carajeyë. ²⁵ Te'e huë'e bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeyë. ²⁶ Ja'nca carajeyëna, güina'ru zupai huatire concuabi sa'ñeña huatoca, bacua'ga huesëni carajeyë. Zupai'ga huesëni carajeyi.

²⁷ Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso hueñe bayë. Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë. Huentoca, baguë bonsere tëani saye poreyë. Güina'ru, Zupaini huentoca, baguë zeansi'cuare tëani saye poreyë.

²⁸ Mësacuani ganreba yihuoguë cani achoyë yë'ë. Si'a bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e, bacua gu'aye cani tonse'e, ja'anre huanë yeye poreji Riusu. ²⁹ Ja'nca huanë yeye poreto'ga, Riusu Espíritute gu'aye cani tontoca, ja'an gu'a juchare gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu. Ja'an gu'a juchare gare tënoñe beoye ba'iji, cabi Jesús.

³⁰ Bainbi Gu'a huati zemosi'quëbi ba'iji cajëna, ja'nca coca yihuoguë cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Ja'nrebi jë'te, Jesús pë'cago, baguë yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se ca'ncore ëjojën, baguëte choijajë'ën cani raohuë. ³² Raojëna, bain hua'na Jesús të'ijeije ñu'icuabi baguëni quëahuë:

—Më'ë mamá, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëahuë.

³³ Quëajëna, Jesús sehuobi:

—¿Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.

³⁴ Ja'nca sehuoni ja'nrebi, si'acuani bonëjeiñe ëñani, bacuani se'e cabi:

—Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
 35 Riusu yëyete yo'ojën ba'icua, ja'ancuani, Yë'ë yo'jeguë, yë'ë yo'jego, yë'ë mamá, ja'anre bacuani cayë yë'ë, cabi Jesús.

4

La parábola del sembrador

1 Ja'nрэbi jë'te, Jesusbi zitara yëruhuate ba'iguë, bainni coca yihuo bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi mejabë yëruhuate achajën ñuë'ë. 2 Achajën ñu'ijënna, Jesusbi ye'yo cocabi bacuani ai yihuoguë quëabi:

3 —Mësacua achajë'ën. Bainguëbi zio yo'oguë saji'i. 4 Sani, yijare re'oye re'huanı tējini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë ganıbi. Yu'yuguë ganıguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni si'ahuë. 5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, bean yija ba'iguëna, ai besa ticubi. 6 Ja'nca ticuguëna, ja'nрэbi, ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi cueneni junji'i. 7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi quë'rë ta'yejeıye irani hueanguëna, aon quëinmaji'i. 8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i. Quëinguëbi yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi sesentara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i, caguë yihuobi Jesús.

9 Yihuoni ja'nрэbi, bacuani se'e cabi:

—Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre concua si'a sara samucuabi, yequëcua baru ba'icua, bacuabi yua Jesús ye'yo coca te'e ruiñe quëayete senni achahuë. ¹¹ Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i yahuese'ere mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an, banji. Baguë bain jubë beocuare sëani, ye'yo coca se'gabi bacuani beoru quëani achoyë, ñaca toyani jo'case'e'ru ba'ija'ye: ¹² Ñaco bacuata'an, ëñani ye'yema'ija'bë caguë, ganjo bacuata'an, achani ye'yema'ija'bë caguë, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e yua mame re'huama'ija'bë caguë, ye'yo coca se'gabi bacuani quëaji Riusu, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Caguë sehuoni, ja'nrëbi ba ye'yo cocare bacuani te'e ruiñe quëabi:

—¿Mësacua yua yë'ë ye'yo coca case'ere achamate? Ja'nca achama'itoca, ¿mësacua yua si'a ye'yo cocare queaca achaye poreye'ne? ¹⁴ Aonra'carëan yu'yusi'quë yua Riusu cocareba quëani achoguë'ru ba'iji. ¹⁵ Quëani achoguëna, yequëcuabi achajën, aonra'carëan ma'ana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare achajëna, ja'nrëbi jë'te, zupai huatibi rani, ba cocareba bacua recoñoana re'huase'ere quë'ñeni si'aji. ¹⁶ Yequëcuabi achajën, aonra'carëan gata yijana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare achani bojojën, ¹⁷ sita saima'iñe'ru ba'ijën, ja'nji recoñoa bacuabi zoe beoye recoyo ro'tama'iñë.

Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai yo'ojën, ba cocare recoyo ro'taye jo'cayë. ¹⁸ Yequëcuabi achajën, aonra'carëan miubëna to'inse'e'ru ba'iyë. ¹⁹ Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an, ën yija bonsere ba ëaye ro'tajën, ro coquesi'cua ruiñë. Bonse se'ga si'ayete bani bojoza ro'tajën, aonra'carëan huenni si'ase'e'ru Riusu cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'o yo'o yo'oye ëñomajën ba'iyë. ²⁰ Yequëcuabi achajën, aonra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare achani, recoyona re'huani, re'o yo'o yo'oye ai ta'yejeiye ëñojën ba'iyë. Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua cienra'carëan quëiñe'ru ba'iyë, cabi Jesús.

La parábola de la lámpara

²¹ Cani ja'nрэби, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:

—Majahuëte zëonto, ¿ro gajongu sa'nahuëna meñe jaoni ta'piye? ¿o cama yijacuana nëcoye? Bañë. Si'aruanna miaja'guë cajën, ëmëna reoyë.

²² Ja'nca ba'iyë'ru ba'iguëna, bainbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere yahueye yëcuareta'an, Riusubi si'aye ëñoni, si'acuani masi güeseji.

²³ Mësacua yua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, yihuoguë cabi.

²⁴ Cani ja'nрэби, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:

—Mësacua yua ye'yo cocare ëñare bajën, achajën ba'ijë'ën. Mësacua yua bainna cuencueni in-sijën ba'iyë'ru, Riusubi güina'ru mësacuana cuen-

cueni insiji. Mēsacua yua baguë cocarebare te'e ruiñe achajën ba'itoca, mēsacuana què'rè se'e ai ta'yejeiye insireba insiji Riusu. ²⁵ Mēsacuabi ai batoca, què'rè ta'yejeiye mēsacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ai ba'iye beotoca, mēsacua baye choa ma'carè se'ga batoca, beoru què'ñeni tēase'e ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:

—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? Aonra'carè yijana tanse'e'ru ba'iji. ²⁷ Bainguëbi yijana tanni, ja'nrëbi yequë umuguseña canni ñataguëna, aonra'carëbi ticuni iraji. ¿Queaca jojoni ticuguë'ne? sento, huesëji. ²⁸ Yijana tanse'e yua ja'anse'ebi jojoni iraji. Ru'ru, ticu se'gabi jojoni irani, ja'nrëbi aon za'zabo quëinji. Quënni, ja'nrëbi yo'je, za'zabobi yayuni ya'jiji. ²⁹ Ya'jiguëna, aon tēa umuguse ti'anguëna, aonre tējajën saiye, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:

—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? ¿Que ye'yo cocare quëaye'ne? ³¹ Mostazara'carè ai zinra'carè, ja'an'ru ba'iji. Si'ara'carëan'ru què'rè zinra'carè ba'iguëta'an, ³² yijana tanse'ebi irani yua si'a sunquiñëa'ru què'rè jai sunquiñë irani, jai cabëan quënquëna, bi'an hua'nabi ba sunquiñë sësëyena ziaroan suani, bëa huajëye poreyë, yihuoguë cabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Ja'nca ye'yoguë, ye'yo coca se'gare ye'yoguë, Riusu cocarebare bainni ye'yoguë, bacua achaye porese'e'ru yihuoguë quëabi. ³⁴ Bainre ye'yoguë, ye'yo coca se'gare quëabi. Baguëre concuare ye'yoguë, si'aye te'e ruiñera quëani yihuobi.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yihuoni, ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuani:
—Zitara que të'huina je'eñu, cabi.

³⁶ Caguëna, bacuabi bain jubëte jo'cani, Jesusre, ba yogute ñu'iguëna, sahuë. Yequë bainbi bacua yoguanbi te'e conni saë'ë. ³⁷ Jesusre sajëna, ja'nrëbi ai jëja tutu raguëna, të'a yua huëni, oco yua yoguna cacaguëna, oco bu'i bi'rabi. ³⁸ Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua yogu sëri seiheuëte ba'iguë, sinjo tëobëna tëoni cainguë unji'i. Cainguëna, baguëte sëtoni cahuë:

—¡Ëjaguë! ¿Më'ë guere yo'oguë, mai huesëni si'ayete ëñama'iguë'ne? huaji yëjën cahuë.

³⁹ Cajëna, Jesusbi sëta rani, huëni, tutu can jëjoni saoni, zitarana guansequë cabi:

—¡Ja'anse'e guajë'ën! ¡Ja'anse'e carajejë'ën! cabi.

Caguëna, tutu'ga, zitara'ga, ja'anse'ebi carajaji'i. Gue tutuye beoye baji'i. ⁴⁰ Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguëre concuani cabi:

—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tamajën, ro quëquëjën ba'iye'ne? cabi.

⁴¹ Caguëna, ba hua'nabi ai huaji yëjën, ai ëñajën rëinjën, sa'ñëña cahuë:

—¿Yua queaca ba'iguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guansequëna, tutu'ga, jai zitara'ga, ja'anse'ebi achani, Jaë'ë cani carajaji'i, cahuë.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Ja'n'rëbi, zitarate je'enni, Gerasa yijana ti'anhuë. ² Ti'anni, Jesusbi mëi bi'raguëna, yua gu'a huati cacasi'quëbi bain tansi re'ohuëbi etani, tëhuo raji'i. ³ Ja'anguë yua bain tansi re'ohuëte ba'iguëna, yequëcuabi que maca'ga, guëname'ga baguëni preso zeanni tayoñu cajën yo'ocuata'an, jëja beohuë. ⁴ Baguëni preso zeansi'cuabi guënameñabi baguë guëoña, baguë ëntë saraña, baguëni ai re'oye huento'ga, baguë yua ro tëteni si'aye se'ga yo'oguë baji'i. Ja'ansi'quë yua baguë ëntë sarañabi ra'nteni tëteni, ja'n'rëbi gatabi hua'huani guënameare jë'yeni si'aguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëni zeanni hueñe porecuabi beohuë. ⁵ Baguë yua umugusebi, ñamibi bain tansirute ba'iguë, cu re'otore ba'iguë, si'a jëja güiguë, gatabi ja'ansi'quë huaiguë, ja'si yo'oguë baji'i. ⁶ Ja'nca ba'iguëbi Jesusni, so'orëbi raiguëna, ëñani, baguëna ai jëja huë'huëni tëhuoni, baguëna gugurini rëanni, ⁷ baguëni cabi:

—¿Më'ë guere ro'taguë, yë'ë ba'iruna raquë'ne, Jesús? Më'ë yua ba ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin'ë. Riusubi ëñaguëna, më'ëni senreba señë yë'ë: Yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën, señë, güiguë cabi baguë.

⁸ Jesús yua ën coca:

—Etani saijë'ën, gu'aye yo'o huati, ja'anre casi'quë sëani, ai jëja güiguë cabi baguë.

⁹ Caguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:

—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Jai Jubë hue'eyë, jai jubë huati hua'i ba'icua sëani, sehuobi baguë.

¹⁰ Sehuoni ja'nrëbi, Jesusni senreba senji'i:

—Yëquëna huati jubëte ën yijabi gare etoni saoma'ijë'ën, senguë baji'i.

¹¹ Senguë ba'iguëna, cuchi jubë ai jai jubëbi cueñe ba'i cubë jabate ba'ijën, bacua aonre cu'ejën, aonre ainjën baë'ë. ¹² Ba'ijënna, huati hua'ibi Jesusni senni achahuë:

—Ja'an cuchi hua'nana yëquëenate saojë'ën. Ba hua'nana cacaye yëyë, senni achahuë.

¹³ Ja'nca senni achajënna, Jesusbi Saijë'ën cabi. Caguëna, huati hua'ibi ba bainguëte jo'cani, cuchi hua'nana sani cacahuë. Cacani ba'ijënna, samu mil cuchi hua'na ba'iyë'ru ba'ijën, ja'ansi'cua yua rëi të'ntëbana huë'huëni, zitarana tonni runi huesëhuë.

¹⁴ Runi huesërena, cuchi cuiracuabi ai quëquëni, ja'nrëbi huë'e jobo, huë'e jobo ca'ncoña, ja'anruan bainna sani quëamate. Quëajënna, bainbi ëñajën raë'ë. ¹⁵ Jesús ba'iruna rani ëñato, huati hua'i basi'quë yua caña sayasi'quëbi te'e ruiñe ro'taguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, bacuabi ai huaji yëjën ëñahuë. ¹⁶ Eñajënna, baru bain ëñasi'cuabi huati hua'i etosi cocare, cuchi hua'na huesësi cocare quëani achohuë. ¹⁷ Quëani achojënna, Jesusni bacua yijabi gare saiye guansehuë.

¹⁸ Guansejënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë yoguna cacaguëna, huati hua'i etosi'quëbi Jesusni, Më'ë naconi te'e saza caguëna, ¹⁹ Jesusbi ënseni, baguëni yihuoguë cabi:

—Më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë bainni yë'ë conse'e, yë'ë oiguë base'e, ja'anre quëani

achojë'ën. Yë'ë ta'yejeiye Ējaguëbi yë'ëni ai re'oye conbi caguë, bacuani quëani achojaijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

²⁰ Caguëna, baguë yua sani, si'a bain Decapolis huë'e joboña ba'icuaire Jesús conguë ba'ise'e si'aye quëani achobi. Quëani achoguëna, bain hua'na si'acuabi ai achajën rën'ë.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Ja'n'rëbi, Jesús yua yogubi jenni go'iguëna, ai jai jubë bainbi zitara yëruhuana ti'anni, baguëni tëhuo raë'ë. Tëhuo raijënna, baguë yua ba yëruhuate ba'iguëna, ²² bain ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusni ëñani, baguë guëon na'mina gugurini rëanni, ²³ baguëni senreba senji'i:

—Yë'ë zin hua'gobi ai ju'in hua'go ba'igona, raijë'ën. Më'ë ëntë sarañare bagona pa'roni hua-chojë'ën. Huajë raija'go caguë, bagote conjë'ën, senreba senji'i.

²⁴ Senguëna, Jesusbi baguë naconi saji'i. Saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni be'tejën, ai quëon ëaye yo'ohuë. ²⁵ Ja'nca yo'ojënna, u'chu rau ju'ingobi, si'a sara samu tëcahuëan ju'in hua'go ba'igobi bain jubë naconi ba'igo, Jesusni be'tego baco'ë. ²⁶ Ba hua'go yua ai ëco yo'ocuana saisi'cobi ai yo'ogo, bago curire bacuana ro'igo si'agoca gare huajë raima'igo, quë'rë ju'in hua'go runco'ë. ²⁷ Ja'nca ba'igobi Jesús ba'iyete achani, Jesusna sani, yurera bain jubë naconi baguë yo'jeja'an sani, baguë canre pa'rogo. ²⁸ Baguë can se'gare pa'roni huajëza cago yo'ogo. ²⁹ Ja'nca pa'rogona,

ja'ansirën u'chu rau tēcabi. Tēcaguëna, Yë'ëre rau tēcaye huanoji ro'tago. ³⁰ Ro'tagona, Jesús yua baguë ta'yejeiye poreyebi huachoye huanoguëna, bain jubë ba'iguëbi go'iye bonëni, bainni ëñani:

—¿Nebi yë'ë can pa'roye'ne? senni achabi.

³¹ Senni achaguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë:

—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Bainbi më'ëna ai quëonjënna, ¿më'ë guere ro'taguë, më'ë can pa'rosi'cuare cu'eguë'ne? cahuë.

³² Cajënna, Jesús yua si'a bainna bonëjeiñe ëñaguë, baguëni pa'rosi'core cu'ebi. ³³ Cu'eguëna, ba hua'go yua ai huaji yëgo to'ntogobi baguëna gugurini rëanni, bago yo'ose'e si'aye quëago.

³⁴ Quëagona, baguë yua bagoni yihuoguë cabi:

—Mami, më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë më'ë. Ja'nca huajë raisi'co yua bojogo saijë'ën. Më'ë raure senjosi'cobi huajë hua'go ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.

³⁵ Ja'nrebi, Jesús yuta coca cani tējima'iguëna, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'robi Jaironi coca quëacuabi ti'anhüë. Ja'nca ti'ancuabi:

—Më'ë zin hua'gobi junni huesëgo. Ja'nca sëani, mai Ëjaguëte choima'ijë'ën, cahuë.

³⁶ Cajënna, Jesús yua bacua quëase'ere ro achani, ñë'ca huë'e ëjaguëni yihuoguë cabi:

—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën, cabi.

³⁷ Ja'nca cani, bain jubëbi baguë naconi sai ëaye ba'ijënna, ënsebi Jesús. Pedro, Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare sabi. ³⁸ Sani, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi

ota oijën, hui'ya güijën, ai gu'aye achohuë. ³⁹ Ja'nca yo'o'jënna, Jesusbi cacani, bacuani cabi:

—¿Mësacua guere ro'tajën, ro ota oijën güiye'ne? Zin hua'gobi ju'inmaco'ë. Cainsi hua'go se'ga ba'igo, cabi. ⁴⁰ Caguëna, bacuabi baguëni ai jayajën chohuë. Ja'nca chojënna, Jesusbi si'a hua'nare etoni saobi. Saoni ja'nrëbi, ba zin hua'go pë'caguë, pë'cago, baguë naconi raisi'cua, ja'ancua se'gare sani, zin hua'go uinruna cacahuë. ⁴¹ Cacani, baguëbi yua bago ëntë sarare zeanni, bagoni:

—Talita, cumi, cabi. Bain cocabi cato, “Huëijë'ën, mami, cayë” cabi.

⁴² Caguëna, ja'ansirën, zin hua'go si'a sara samu tëcahuëan ba'igobi sëtani huëni, gani bi'rago. Gani bi'ragona, bain hua'nabi ai ëñajën rën'ë. ⁴³ Eñajën rëinjënna, Jesús yua bacuani si'a jëja guanseguë, Yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën cabi. Cani ja'nrëbi, bagote aon cuiraye guansebi.

6

Jesús en Nazaret

¹ Ja'nrëbi, Jesús yua barubi sani, baguëre concuabi conjënna, baguë yijana goji'i. ² Go'ini, ti'anni, yo'o yo'oma'i umugusebi bain ñë'ca huë'ena sani, bainni coca yihuo bi'rabi. Yihuo bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ai achajën rëinjën, sa'ñëña coca cahuë:

—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ye'yeni masiguë'ne baguë? Ai masi ëjaguëbi ye'yoguëna, ¿nebi baguëni ye'yore'ne? Baguë ta'yejeiye masiguë ëñoguëna, ¿nebi baguëte coñe'ne? ³ Ro bainguë se'ga ba'iguëbi ro María mamaquë'bi

ba'iji. Baguë yo'jecua Santiago, José, Judas, Simón, baguë romi yo'jecua'ga, si'acuabi enjo'on bain, mai naconi ba'icua'ë, cahuë.

Ja'nca cajën, baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë. ⁴ Ja'nca ba'ijëna, Jesusbi bacuani cabi:

—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë. Bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye ro'tajën, bacuani te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë, cabi.

⁵ Ja'nca caguë, yua baguë ta'yejeiye masiye baru bainni masi güeseye gare poremaj'i. Rau ju'in hua'na, te'e hua'na se'gare baguë ëntë sarañabi pa'róni huachobi. ⁶ Baru bainbi yua baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, ja'an se'gare yo'oye poreguë, gue ro'taye beoye bacuani ëñabi. Ja'nrëbi jë'te, yequë huë'e joboña cueñe ba'iguëna, baguë yua baruanna sani, bainni coca yihuobi.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁷ Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare si'a sara samucuaire choini, bacuani cabi:

—Mësacua yua huati hua'ire etoye porecuabi saijë'ën caguë, bacuare samu baincua jubëanre cuencueni, tinruanna saicuaire re'huabi. ⁸ Ja'nca re'huani, bacuani coca yihuoguë cabi:

—Mësacua yua bonsere sama'ijë'ën. Bonse turubë, aon, curi, ja'anre sama'ijë'ën. Mësacua ro'ojën sai turubëan se'gare saje'ën. ⁹ Guëon ju'i pe'perëanre ju'ijë'ën. Te'e ëntë sara can ju'ijë'ën. Samu caña sama'ijë'ën. ¹⁰ Mësacua yua huë'e jobona ti'anni, ba huë'e jobobi saiye tëca te'e huë'e se'gare ba'ijë'ën. ¹¹ Yequërë baru bainbi mësacuani

bojomajën, mësacua coca quëani achoyete achaye güejën ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Saijën, bacuabi ëñajëna, mësacua guëon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacuabi bacua gu'a jucha yo'ose'ere masiyë. Ja'nca yo'ocua banica, Sodoma, Gomorra, ja'anruan bain bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.

¹² Ja'nca caguëna, bacuabi sani, Riusu cocare bainni quëani achohuë:

—Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere beorure jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën, quëani achojën saë'ë.

¹³ Ja'nca quëani achojën, gu'a huati hua'ire ai ta'yejeiye etoni saojën, olivo hui'yabebi jañuni tonjën, rau ju'incua ai ta'yejeiye huachojën baë'ë.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Ja'nca yo'ojëna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'eguëbi achabi. Si'a bainbi Jesús yo'oye porese'ere achani masihuë. Herodesbi ja'anre achani, coca cabi:

—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëta'an, baguë yua go'ya raimaquë. Ja'nca go'ya raiguëbi baguë ta'yejeiye masini ëñoñe poreji, cabi.

¹⁵ Caguëna, yequëcuabi:

—Riusu ira bainguë raosi'quë Elías'bi ba'iji, cahuë.

Cajëna, yequëcuabi:

—Banji. Yequë'bi. Riusu ira bain raosi'cua ba'icua, te'eguëbi ba'iji, cahuë.

¹⁶ Cajëna, Herodesbi achani cabi:

—Banji. Juan'bi ba'iji. Baguë sinjobëte tÿoye guansehuë yë'ë. Guanseguëna, yurera go'ya raji'i baguë, cabi.

¹⁷ Herodes yua ru'ru Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoye guansebi. Herodías ro'ina ja'nca yo'obi. Ja'ango yua Herodes yo'jeguë Felipe rënjo ba'isi'cobi ba'igona, Herodes yua bagote tÿani babi. ¹⁸ Tÿani baguëna, Juanbi baguëni bëinguë cabi:

—Më'ë yo'jeguë rënjore sÿani, bagote tÿani baye porema'iñë më'ë, cabi.

¹⁹ Caguëna, Herodíasbi yua Juanni bëingo, Baguëni huani senjoza cagoreta'an, Herodesbi ënsebi. ²⁰ Juan ba'iyete ëñani, re'o bainguë, jucha beo hua'guë ba'iguëna, Herodesbi ja'anre masiguë, bagote ënsebi. Juanbi Riusu cocare quëani achoguëna, Herodesbi ro huesë ëaye achaguëta'an, baguëni bojoguë achabi. ²¹ Ja'nca bagote ënseguëna, jë'te ba'iguëna, Herodíasbi Juanni huani senjoñe poreyete ro'tago. Herodes tÿ'ya raisi tÿcahuë'ru ba'iyë ti'anguëna, Fiestare yo'ozä caguë, baguë yo'je ëjacua, baguë soldado ëjacua, Galilea ëjacua, bacuare choini, aon fiestare yo'obi. ²² Ja'nca yo'oguëna, Herodías mamaco, romi zingobi fiesta yo'oruna cacani pairagona, Herodes, baguë choisi'cua naconi, bacuabi bagoni ai ëa ëñani bojohuë. Pairani tÿjigona, Herodes yua bagoni cabi:

—Më'ëbi gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna ro insiyë yë'ë. ²³ Ro coquema'iñë yë'ë. Më'ëbi yÿtoca, yë'ë guanse jobore cuencueni, jobo ba'iyë tÿca më'ëna ro insiyë yë'ë, cabi.

24 Caguëna, bagobi etani, bago pë'cagoni senni achago:

—Mamá, ¿guere seña'ne yë'ë? senni achago.

Senni achagona, Herodíasbi sehuogo:

—Juan Bautizaguë sinjobëte senjë'ën, sehuogo.

25 Ja'nca sehuogona, ba romi zingobi ja'ansirën Herodesna go'ini, baguëni sengo quëago:

—Juan Bautizaguë sinjobëte tÿoyjë'ën. Tÿoyoni ja'nrëbi, guëna re'ahuana tÿoni, yurera'rë yë'ëna rani ëñojjë'ën, cago sengo bago.

26 Ja'nca sengona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an, baguë ganreba case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i, baguë gajecua achasi'cuare sëani. 27 Ja'nca ba'iguëna, Herodes yua ja'ansirën soldadote choini, Juan sinjobëte tÿoyoni rajjë'ën caguë guansebi. 28 Guanseguëna, soldadobi ya'o huë'ena sani, Juan sinjobëte tÿoyoni, guëna re'ahuana tÿoni, Herodesna rani jo'cabi. Jo'caguëna, Herodes yua ba romi zingona insiguëna, bago'ga sani, bago pë'cagona jo'cajaco'ë.

29 Jo'cagona, ja'nrëbi, Juanre consi'cuabi baguë huani senjose'ere achani, baguë ga'nihuëte injën raë'ë. Rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

30 Ja'nrëbi jë'te, Jesús bain cuencueni saosi'cuabi se'e baguëna ñë'ca rani, bacua yo'ojën ba'ise'e, bacua ye'yojën ba'ise'e si'aye baguëni quëani achohuë. 31 Quëani achojënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Re'oji. Yureca raijë'ën. Bain beoruna sani, bëani huajëñu, cabi.

Ai jai jubë bainbi ëñajën, rajjën ba'ijëna, Bacuare conñu cajën yo'ojën, bacuabi yuta bacua aon aiñe poremaë'ë. Ja'nca sëani, Jesusbi bëani huajë cocare bacuani cabi. ³² Cani, bacua se'gare sabi. Sani, yoguna cacani, bain beo re'otona saë'ë. ³³ Saijënna, ai jai jubë bainbi bacuare ëñani, Jesusre masini, bacua saija'runa ma'abi ru'ru sani ti'anhuë. Si'a joboña bainbi sani, baruna ti'anni ëjohuë. ³⁴ Ejojënna, ja'nrebi, Jesusbi ti'anni, yogubi etani mëni, ai jai jubë bain raisi'cuani ëñabi. Ja'nca ëñani, bacuare ai oire babi. Oveja hua'na cuiraguë beocua'ru ba'ie ëñoñë bacua caguë, bacuani ai ba'ie coca yihuo bi'rabi. ³⁵ Yihuoni na'ijaiguëna, baguëre concuabi rani, baguëni coca cahuë:

—Yua na'iji. Eñ re'oto yua bain beo re'oto sëani, ³⁶ bainre go'i güesejë'ën. Bacua yua cueñe ba'i huë'e jo'borëanna sani, bacua cainruan, bacua aon aiñe, ja'anre cu'eja'bë caguë, bacuare go'i güesejë'ën. Aon beocua'ë bacua, cahuë.

³⁷ Cajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacua se'gabi bacua aonre aonjë'ën, sehuobi.

Sehuoguëna, bacua senni achahuë:

—¿Yua yëquëna sani, samu cien denario so'coña ro'ie aonre con rani bacuani aoñe yëguë më'ë? senni achahuë.

³⁸ Senni achajënna, Jesusbi sehuoguë senni achabi:

—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? Sani ëñajë'ën, cabi.

Caguëna, sani ëñani rani quëahuë:

—Te'e ëntë sarabëanre bayë. Samu ziaya hua'ire'ga bayë yëquëna, quëahuë.

³⁹ Quëajëna, Jesusbi si'a bainni guansegüë cabi:
—Mësacua yua jubëan ñë'cani, re'o tayahuëanna
bëani huajëj'ën, cabi.

⁴⁰ Caguëna, yequëcua cien ba'icua'ru ba'iye,
yequëcua cincuenta ba'icua'ru ba'iye, jubëan
ñë'cani bëahuë. ⁴¹ Bëajëna, ja'nrëbi, Jesús yua
ba te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre, ba samu ziaya
hua'ire inni, mëiñe ëñani, Riusuni bojoguë, Surupa
cabi. Cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana
insibi, bainni aofete. Insini, güina'ru, ba samu
ziaya hua'ire inni jë'yebi, si'a hua'na aiñete.
⁴² Ja'nca jë'yeni aonni, si'a hua'nabi anni yajihuë.
⁴³ Anni yajirena, ja'nrëbi, Jesusre concuabi ba
aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, ziaya hua'i
mi'chirëanre chiani, si'a sara samu jë'eñana bu'ie
ayahuë. ⁴⁴ Ba aon ainsicua, ëmëcua se'gare
cuencueto, cinco mil baë'ë.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concuani
guansegüë cabi:

—Mësacua yua yoguna cacani, Betsaida huë'e
jobona je'enni, ru'ru saijë'ën. Yë'ëbi yua bainre
bacua huë'eñana go'i güeseyë, guansegüë cabi.

⁴⁶ Caguëna, baguëre concuabi saë'ë. Saijëna,
baguë yua bainre go'i güeseni, ja'nrëbi cubëna
mëni, Riusu naconi ujabi. ⁴⁷ Ujaguë na'iguëna,
ñami ti'anguëna, Jesusbi cubëte te'e hua'guë
ba'iguëna, baguëre concuabi jobo zitarate ba'ijën,
go'ie tutuguëna, ai jëja ro'ajën, ro guajahuë.
⁴⁸ Guajajën ñatajajëna, ñata ñami ba'iguëna,
Jesusbi ëñani, bacua ba'iru tëca zitara canja'an
ganiguë raji'i. Rani, bacuare tayojeiye saiye'ru

ëñoguëna, ⁴⁹ bacuabi ëñani, Huatibi rajji ro'tajën, ⁵⁰ ai quëquëreba quëquëjën, ai jëja güihuë. Güijënna, Jesusbi bacuani cabi:

—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! ¡Yë'ë'ë! ¡Quëquëye beoye ba'ijë'ën! cabi.

⁵¹ Cani ja'nрэби, bacua yoguna cacaguëna, tutubi carajaji'i. Carajaquëna, bacuabi gue ro'taye beoye ai ëñajën rën'ë. ⁵² Eñajën rëinjën, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'ise'e, bain jubë aonguë ba'ise'e, ja'anre te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Yuta bacua ye'yeni si'a recoyo ro'taye ai carabi bacuare.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Ja'nрэби, zitarate je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë. Ti'anni, yogute gueonni, ⁵⁴ mëijënna, bain hua'na baru ba'icuabi Jesusre ëñani masihuë. ⁵⁵ Masini ja'nрэби, si'a ca'ncoñabi bacua ju'incuare camañare uinjënna, Jesús ba'irute quëajënna, baguëna cuanni rahuë. ⁵⁶ Ja'nca rajënna, bacuare huachobi. Si'a baru ba'i huë'e joboñana ti'anni, huë'e joboña ca'ncoñana ti'anni ba'iguëna, bacua rau ju'incuare rani, bacua huë'e jobo ma'a yëruhuana uanni ëjoni, Jesusbi raiguëna, Më'ë can na'mi se'gare pa'roni huajëja'bë cajën, Jesusni sen'ë. Senjënna, si'acua baguëni pa'rocuabi huajë hua'na go'ya raë'ë.

7

Lo que hace impuro al hombre

¹ Ja'nрэби, fariseo bainbi ira coca ye'yocua naconi, Jerusalenbi rani, ² Jesusre concuare ëñato, yequëcuabi bacua ëntë saraña si'si sarañare bajën, bacua aonre ainjën baë'ë. Eñtë abuma'isi'cuare

sëani, fariseo bainbi bacuani bëinjën ëñahuë.
³ Fariseo bain, si'a judío bainbi bacua aonre aiñe yëto, ru'ru ai tayejeiye ëntë abuyë. Bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë. ⁴ Aon coruna sani rani, bacua ëntë yua re'oye abuma'itoca, bacua aonre ainma'iñë. Ro bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'ojën, bacua gono ro'rohuëanre zoaye, bacua sotoroanre, bacua guënarooanre re'oyera zoaye, ja'anre ai cuirajën yo'oyë. ⁵ Ja'nca yo'ojën ba'icua, fariseo bain, ira coca ye'yocua, bacuabi Jesusre tëhuoni, baguëni senni achahuë:

—¿Më'ëre concua queaca yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tin yo'oye'ne? Ro si'si ëntë sarañate bajën, bacua aonre ainjën, ai gu'aye yo'oyë, senni achajën bën'ë.

⁶ Ja'nca bëinjënna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacua re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coqueyë. Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi mësacua ba'iyete ro'tani, ai masiye toyani jo'cabi:

Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi ro re'oye achoye cajën, ro coqueyë.

Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.

⁷ Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë. Ro bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë, toyani jo'cabi Isaías.

⁸ Mësacua'ga Isaías toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, ro coquejën ba'iyë. Riusu cocarebare ro jo'cani senjojën, ro bain yo'ojën ba'iyë'ru yo'ojën ba'iyë. Mësacua ocobëan, uncu ro'rohuëan,

ja'anre re'oye zoañu cajën, ro mësacua ira bain yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ro ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë. ⁹ Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'oñu cajën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro jo'cani senjohuë mësacua. ¹⁰ Riusu bainguë Moisesbi coca guanseni jo'cabi: “Më'ë pë'caguë, më'ë pë'cago, bacuare te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni gu'aye catoca, baguëni huani senjojë'ën” guanseni jo'cabi. ¹¹ Ja'nca guanseni jo'caguëta'an, mësacuabi ro tin ye'yojën, bainre ñaca cayë: “Mësacuabi mësacua pë'caguë, pë'cago, bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji. Riusuna insise'e'ë cayë. ¹² Ja'nca insise'ere sëani, mësacuana insiye porema'iñë, ja'anre catoca, mësacua pë'caguë sanhuëni conni cuiraye yo'oma'ijë'ën.” Ja'an cocare huacha ye'yojën ba'iyë mësacua. ¹³ Ja'nca ye'yojën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro carajei güesejën, ro mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere ro ye'yojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën, mësacua yequë yo'o ai ta'yejeiye ro yo'oreba yo'ojën ba'iyë, cabi Jesús.

¹⁴ Ja'nca cani, ja'nrebi, bainre se'e choini, bacuani yihuoguë cabi:

—Mësacua si'acua yë'ëre achani ye'yejë'ën.

¹⁵ Bain aon ainse'ebi gu'a bain'ru ruiñe beoye ba'iyë. Bain recoyo ro'tani case'e se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë. ¹⁶ Mësacua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cani achobi.

¹⁷ Ja'nca cani, ja'nrebi, bainre jo'cani, baguë huë'ena go'ini cacaguëna, baguëre concuabi baguë ye'yo coca yure case'ere senni achahuë. ¹⁸ Senni

achajënna, Jesús sehuobi:

—¿Mësacua'ga ro huesë äaye achare? Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Bain aon ainse'ebi bacuani gu'aye yo'o güesema'iji. ¹⁹ Bain aon ainse'ebi bacua recoyona ti'anma'iji. Guëtabë se'gana ti'anni, ja'nрэби, ro anni saoye se'gabi etani huesëji, sehuobi.

Ja'nca sehuoguë, si'a aon re'o aon ba'iyе cabi. ²⁰ Ja'nca cani, bacuani yihuoguë quëabi:

—Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e, ja'anbi cajën, ro gu'ajeijën ba'iyë. ²¹ Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani gu'aye yo'ojën ba'iyë. Ëmëcua, romicua, sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ojën, ²² bonsere ro äa ëñajën, bainre gu'aye cajën, bacua se'gare'ru huanoñe ro'tajën, ro huesë äaye yo'oreba yo'ojën ba'iyë. ²³ Ja'nca gu'aye ro'tajën, recoyo se'gabi ro'tani yo'ojën, gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na, yihuoguë quëabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Ja'nрэби, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana ti'anbi. Ti'anni, Bainbi yë'ë ënjo'on ba'iyete achama'ija'bë caguë, baru ba'i huë'ena cacani, te'eguë ba'iyе ro'tabi. Ja'nca ro'taguëta'an, te'eguë ba'iyе poremaji'i. ²⁵ Yeco romigobi baguë ba'iyete achani, baguëna rani, baguë guëon na'mina gugurini rëango. ²⁶ Judía baingo beogo. Tin baingo, Sirofenicia baingo ba'igona, bago zin hua'gobi gu'a huati cacasi'co baco'ë. Ja'nca ba'igona, pë'cagobi Jesusna rani, bago gu'a huati etoni saoye senco'ë. ²⁷ Sengona, Jesusbi ye'yo cocabi sehuobi:

—Yë'ë bain se'gare coñe bayë ru'ru. Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji. Bain zin hua'na aonre tēani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'nca yo'otoca, gu'aji, sehuobi.

²⁸ Sehuoguëna, bagobi cago:

—Te'e ruiñe cahuë më'ë Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, zin hua'nabi aonre ainjën, bacua aon zi'ngare mesa yijacuana tonjënna, jo'ya yai hua'nabi chiani aiñë, cago.

²⁹ Ja'nca cagona, Jesusbi bagoni quëabi:

—Ai re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë huë'ena go'ijë'ën. Gu'a huatibi më'ë zin hua'gore gare jo'cani saji'i, quëabi.

³⁰ Quëaguëna, bagobi go'ini ëñato, zin hua'gobi camate unco'ë. Gu'a huati gare etani saisi'quëbi baji'i.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Ja'nrebi, Jesús yua Tirobi sani, ja'nrebi Sidonbi sani, Decápolis huë'e joboñabi sani, Galilea zitarana ti'anbi. ³² Ti'anguëna, yequëcuabi bacua bainguëte baguëna sani ëñohuë. Ja'anguë yua ganjo achama'iguë, hue'nhue coca caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëte ëñojën, Jesús ëntë sarabi pa'roni huachoye sen'ë. ³³ Senjënna, Jesusbi baguëte bain ba'irubi quëñoni, ca'ncona sabi. Sani ja'nrebi, baguë mëoñoabi yua ba bainguë ganjoroanna guioni, ba bainguë zemeñona gore tonni tēobi. ³⁴ Ja'nca yo'oni ja'nrebi, mëiñe ëñani, ba bainguëni oire bani, ja'nrebi:

—¡Efata! cabi. Bain cocabi cato, ¡Ja'anse'e ti'jija'guë! cabi.

³⁵ Ja'nca caguëna, ba bainguë ganjo, baguë zemeño, yua ja'anse'e ti'jiguëna, baguë yua huajë raji'i. Re'oye coca caye porebi. ³⁶ Ja'nca huajë raiguëna, Jesusbi bain hua'nani guanseguë, “Yequëcuani gare quëani achoma'ijë'ën” guanseguë cabi. Cani, quë'rë guansese'eta'an, ba hua'nabi quë'rë cani achohuë. ³⁷ Ja'nca cani achojën, ai ëama'iñereba ëñajën rëinjën, coca cahuë:
 —Baguë yo'o yua si'aye ai re'oye yo'o'ji. Ja'nca yo'oguëna, ganjo achama'icuabi achaye poreyë. Yi'o ma'tëbë ba'icua'ga coca caye poreyë, cajën bojohuë.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Ja'nrebi, ja'an umuguseña ba'iguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca rajënna, bacua aon aiñe beobi. Beoguëna, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:

² —Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe beojënna, bacuani ai oire bayë yë'ë. ³ Bacua huë'ena go'i güesetoca, bacua yua ro aon gu'ana ju'incuabi ma'ana ro pa'npani gurujaiyë. Yequëcua yua ai so'o raisi'cua ba'iyë, cabi.

⁴ Caguëna, baguëre concuabi sehuoye senni achahuë:

—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿guere bacuani aon aoñe'ne mai? senni achahuë.

⁵ Senni achajënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
 —¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëanre baye'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Te'e ëntë sara samubëanre bayë, sehuohuë.

⁶ Sehuojënna, ja'nrëbi, Jesusbi bainre yua yijana bëaye guansebi. Ja'nca guanseni, ba aonbëan te'e ëntë sara samubëanre inni, Riusuni Surupa cani, ba aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana insibi. In-siguëna, bacuabi yua bain hua'nana huo'hueni insihuë. ⁷ Ziaya hua'ire'ga samu rëño hua'nare bahuë. Ja'an hua'ire Jesusna insijënna, Jesusbi ba hua'ire re'oye cani, bainna huo'hueye guansebi. ⁸ Guanseguëna, si'a hua'nabi aon anni yajihuë. Anni yajirena, ja'nrëbi, aon anni jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara samu jë'eña bu'iye ayahüë. ⁹ Ba aon ainsicuare cuencueto, cuatro mil ba'icua'ru baë'ë. Ja'nrëbi, Jesús yua bacuare go'i coca cani, ¹⁰ baguëre concua naconi yoguna cacani, Dalmanuta yijana saë'ë.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Sani ti'anjënna, ja'nrëbi, fariseo bainbi Jesusre tëhuo rani, baguëni coca senni acha bi'rahuë. Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni: “Ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën. Guënamë re'otobi etoni ëñojë'ën” senni achahuë. ¹² Senni achajënna, Jesusbi ai sa'ntiguë, bacuani bëinguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën yë'ere caye'ne? Mësacuan ganreba caguë quëayë. Ta'yejeiye yo'o yua mësacuan gare ëñoma'inë yë'ë, cabi.

¹³ Cani ja'nrëbi, bacuare jo'cani, yoguna se'e cacani, zitara të'huina se'e je'enni saji'i.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Ja'nca saiguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, aonre saye huanë yehuë. Te'e jo'jo aonbë

se'gare bahuë. ¹⁵ Ja'nca bajënna, Jesusbi bacuani guansequë cabi:

—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, Herodes bain, bacua aon huo'coye ro'tamajën ba'ijë'ën, guansequë cabi.

¹⁶ Caguëna, baguëre concuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:

—Aonre saye huanë yesi'cua sëani, ja'anre maini guansequë cabi baguë, cahuë.

¹⁷ Cajënna, Jesusbi bacuani bëinguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, aonre saye huanë yehuë caye'ne? Mësacua yuta ye'yema'icua ba'iyë. Yuta ro huesë ëaye achajën ba'iyë. Mësacuare recoyo ro'taye ai caraji. ¹⁸ Mësacua ñaco bajën, ¿guere yo'ojën ëñama'iñe'ne? Mësacua ganjo bajën, ¿guere yo'ojën achama'iñe'ne? Mësacuabi ro ro'tajën, ro huanë yejën ba'iyë. ¹⁹ Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre jë'yeni cinco mil bainre aonguëna, mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Si'a sara samu jë'eña, sehuohuë.

²⁰ Sehuojënna, baguë yua se'e senni achabi:

—Yë'ëbi te'e ëntë sara samu aonbëanre jë'yeni, cuatro mil bainni aonguëna, mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Te'e ëntë sara samu jë'eña, sehuohuë.

²¹ Sehuojënna, baguë yua bacuani:

—¿Yuta achama'iñe mësacua? senni achabi.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Ja'n'rëbi jë'te, Betsaidana ti'anhuë. Ti'anjëna, yequëcuabi ñaco ëñama'iguëte Jesusna rani, Baguëte pa'roni huachojë'en, sen'ë. ²³ Ja'nca senjëna, Jesusbi ñaco ëñama'iguëni ëntë sarana zeanni, huë'e jobo ca'ncona sabi. Sani ja'n'rëbi, baguë ñacona gore tonni tëoni, baguë ëntë sarañabi baguëna pa'roni, ja'n'rëbi, baguëni coca senni achabi:

—¿Më'ë guere ëñaguë'ne? senni achabi.

²⁴ Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi sëtani ëñani sehuobi:

—Bainre ëñañë yë'ë. Bain ganicua ba'icua'reta'an, sunquiñëa ba'iye'ru yë'ëre ëñoñë, cabi.

²⁵ Caguëna, ja'n'rëbi, Jesús yua se'e baguë ëntë sarañabi baguë ñacona pa'roguëna, baguëbi se'e sëtani ëñato, si'aye te'e ruiñe ëñaguë baji'i. Gare huajë raisi'quë baji'i. ²⁶ Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua baguëni cabi:

—Ba huë'e jobona se'e saima'ijë'en. Yë'ë yure huachose'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'en caguë, më'ë huë'ena go'ijë'en guanseni jo'cabi Jesús.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Ja'n'rëbi jë'te, Jesús, baguëre concua naconi, bacuabi yua Cesarea Filipo huë'e joboña tëca saë'ë. Sani, ma'abi ganijëna, Jesusbi baguëre concuani coca senni achabi:

—Bainbi yë'ëre coca cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.

²⁸ Senni achaguëna, sehuohuë:

—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi, më'ëre cayë.

Yequëcuabi, Riusu bainguë raosi'quë'bi, më'ère cayë, sehuohuë.

²⁹ Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi Jesús:

—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ère caye'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi sehuobi:

—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë, sehuobi.

³⁰ Ja'nca sehuoguëna, Jesusbi bacuani guansegüë:

—Mësacua yua ja'anre yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën, cabi.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Ja'nrëbi, baguëre concuare yihuoguë ca bi'rabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba sëani, ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oye bayë yë'ë. Israel bain ira ëjacua, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ère ai je'o bajën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuata'an, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë caguë, bacuani te'e ruiñera quëabi.

³² Ja'nca quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni ai bëinguë cabi. ³³ Caguëna, Jesusbi yua baguë yequë concuana bonëni, Pedroni bëinguë sehuoguë cabi:

—¡Quëñëni saijë'ën! ¡Zupai huati caye'ru cayë më'ë! Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi Jesús.

³⁴ Cani ja'nrëbi, baguëre concua, bain hua'na baru ba'icua, bacuare choini, bacuani coca yihuoguë quëabi:

—Bainbi yé'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tama'ijën ba'ija'bë. Bainbi crusu sa'cahuëna ju'iñe ro'tani, yé'ë naconi te'e ganijën raija'bë. ³⁵ Ro bacua ba'iyete se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Yé'ë ba'iyete, Riusu cocareba, ja'anre quëani ahojën, ja'an ro'ina junni huesëtoca, bacuabi go'ya rani huajëreba huajëja'cua'ë. ³⁶ Bainbi si'a ën yija ba'iyete coní bani, ja'nrebi junni huesëtoca, bacua bonsere baye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë. ³⁷ Bacuabi gare se'e go'ya rani bonse baye gare porema'iñë. ³⁸ Yé'ëre gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yé'ë cocareba ye'yose'ere gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yé'ë'ga bacuare güeni senjoja'guë'ë. Ën yija bainbi ai gu'aye yo'ojën, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'ijënna, mësacuabi bacua naconi te'e conjën ba'itoca, yé'ë bënni senjo umuguse ti'anguëna, mësacuare güeni senjoja'guë'ë yé'ë. Yé'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi, yé'ë Taita Riusu naconi, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'na naconi, ai ta'yejeiye ai go'sijeiyete raiguë, yé'ë bainrebare inguë raija'guë'ë yé'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

9

¹ Ja'nca quëani, ja'nrebi, bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Mësacuani ganreba quëayë yé'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru, Riusubi ënjo'ona ti'anni, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ëñoguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

² Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e umuguseña ba'ini, Jesusbi yua ai ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi. Mëani, bacuabi ëñajëna, baguë ba'iye yua tin ëñobi. ³ Baguë caña yua ai ta'yejeiye pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i. Caña zoacua si'acuabi baguë cañate zoatoca, ta'yejeiye pojei caña zoaye gare porema'iñë. ⁴ Ja'nrëbi, Elías, Moisés, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë. ⁵ Ja'nca nëcajëna, Pedrobi Jesusni cabi:

—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijëna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, samute huë'erëanre yo'oñu. Te'e huë'erë më'ëna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasna yo'ocaiyë, cabi.

⁶ Jesusre concuabi ai quëquësi hua'na ba'ijëna, Pedrobi ro huesë ëaye coca cabi. ⁷ Caguëna, ja'nrëbi, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:

—Ënquë yua yë'ë Zin'bi. Yë'ë ai yësi'quë'bi. Baguëbi coca caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.

⁸ Ja'nca achoni raoguëna, ba hua'nabi bonëjeiñe ëñani, Jesús se'gare ëñahuë. Yequëcuabi gare beo-huë.

⁹ Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacua ëñase'ere yequëcuani quëani achoye beoye ba'ijë'ën guansegüë cabi. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonni go'ya raiguëna, ja'nrëbi, yequëcuani quëani achojë'ën cabi. ¹⁰ Ja'nca caguëna, bacua se'gabi bacua ëñase'ere yahue masijën, yequëcuani quëani achomaë'ë. Quëani achoma'icua'ga yua sa'ñeña coca senni achajën, baguë junni tonni go'ya raiye caguë, guere

caguë'ne, sa'ñeña senni achajën baë'ë. ¹¹ Ja'nca senni achajën, ja'nrebi Jesusni senni achahuë:

—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën, ¿guere ro'tajën caye'ne? senni achahuë.

¹² Senni achajënna, baguë sehuobi:

—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye mame re'huaguë rajji. Ja'nca re'huaguë raiguëta'an, Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë ba'iyere'ga quëaji. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëni je'o ëñajën ba'ija'cua'ë. ¹³ Elías ba'iyete cato, mësacuan ñaca quëayë yë'ë. Yua ti'an raisi'quë'bi baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Elíasre je'o bacuabi ro bacua gu'a ëase'e'ru baguëni güina'ru gu'aye yo'ojën baë'ë, sehuoguë quëabi Jesús.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Ja'nrebi jë'te, baguë yequë concua ba'iruna ti'anni ëñato, ai jai jubë bain, ira coca ye'yocua naconi baë'ë. Ira coca ye'yocuabi yua baguëre concua naconi bëin coca cajën baë'ë. ¹⁵ Ja'nca ba'ijën, ja'nrebi, Jesusni ëñani, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, baguëna besa sani saludahuë. ¹⁶ Saludajënna, Jesusbi baguëre concuani senni achabi:

—¿Mësacua yua gue coca bacua naconi cajën ba'iyë'ne? senni achabi.

¹⁷ Senni achaguëna, yequë bainguë ba jubë bain naconi ba'iguëbi sehuoguë quëabi:

—Ëjaguë, yë'ë zin hua'guëte më'ëni ëñoguë raë'ë. Gu'a huati cacasi'quë sëani, yi'o ma'tëbë ba'iji.

18 Baguëbi pasiaguë saiguëna, ba huatibi baguëni hue'nhue yo'oni, baguëte yijana ro jëjoni saoni taonguëna, baguë yi'obobi chiri mëani to'inji. Mëani tonni, gunjire ai jëja guëonni, si'a ga'nihuë garani, ai yo'oji. Ja'nca ba'iguëna, më'ère concuanni huati etoye sen'ë yë'ë. Senguëna, bacuabi etoye poremaë'ë, cabi baguë.

19 Caguëna, Jesusbi ai sa'tiguë, baguëre concuani cabi:

—¿Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¿Ro bain ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacua ye'yeyete quejei zoe yuta ëjoye ba'iyë'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën, cabi.

20 Caguëna, ba zin hua'guëre rajëna, ba gu'a huatibi Jesusni ëñani, zin hua'guëni ai jëja hue'nhue yo'obi. Yo'oguëna, baguë yua yijana tanni, bo'neguë uinguë, baguë yi'obobi chirire mëani tonni, ai yo'obi. 21 Ai yo'oguëna, Jesús yua baguë pë'caguëni senni achabi:

—¿Quejei zoe huatire baguë'ne baguë? senni achabi.

Senni achaguëna, pë'caguëbi sehuobi:

—Baguë zinrënna gu'a huatire baji. 22 Gu'a huatibi cue'yonica, baguëni huani senjoza caguë, yua toabo, ziaya, ja'anruanna jëjoni saoni tonji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi poretoça, yëquënanani oireba oiguë conjë'ën, cabi.

23 Caguëna, Jesús cabi:

—Më'ëbi yë'ë poreyete si'a recoyo ro'tatoca, baguëni huachoyë yë'ë. Bainbi yë'ë yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacuare si'aye yo'ocaiji, cabi.

24 Caguëna, ja'nrebi, ba pe'caguëbi si'a jëja güiguë sehuobi:

—¡Më'ëna si'a recoyo ro'tayë yë'ë! ¡Më'ëni si'a recoyo ro'taye caratoca, yë'ëre oireba oiguë conjë'ën! güiguë cabi.

25 Caguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, Jesusbi ëñani, ba gu'a huatini bëinguë guanseguë cabi:

—Më'ë gu'a huati, yi'o ma'tëbë huati, ganjo achama'i güese huati, ja'an ba'iguëna, më'ëni si'a jëja guanseguë cayë yë'ë. Ba zin hua'guëre gare etani saijë'ën. Baguëte gare se'e caca raima'iguë ba'ijë'ën, cabi.

26 Caguëna, gu'a huatibi ai jëja güini, zin hua'guëni se'e hue'nhue yo'oni, ju'insi'quë'ru jo'cani, gare etani saji'i. Saiguëna, bain hua'nabi, Yua junji'i baguë, cahuë. 27 Cajënna, Jesusbi baguë ëntë sarare zeanni, baguëte huëabi. Huëaguëna, zin hua'guëbi huajë rani nëcabi.

28 Ja'nrebi, Jesús yua baguë huë'ena go'ini ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senni achahuë:

—¿Yëquëna hua'na guere yo'ojën, gu'a huatire etoni saoye poremate'ne? senni achahuë.

29 Senni achajënna, sehuobi:

—Mësacua yua aon aiñe jo'cajën, Riusuni ujareba ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, ja'an huati hua'ire etoni saoye gare porema'iñë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

30-31 Ja'nrebi, bacuabi barubi sani, Galilea ma'aja'an ganijaë'ë. Jesús yua baguëre concuani coca yihuoguë sëani, yequëcuabi baguë ganiñete

masima'ija'bë caguë, bacua naconi yahue ganiguë saji'i. Baguëre concuani coca yihuoguë, baguë ba'ija'yete quëabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, gu'a bainna insija'cua'ë. Insijëna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nрэби, samute umuguseña ba'ini, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi.

³² Quëaguëna, baguëre concuabi ro huesë ëaye achahuë. Baguë coca yihuose'ere senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿Quién es el más importante?

³³ Ja'nрэби, bacuabi Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, bacua huë'ena cacani ba'ijëna, Jesusbi bacuani senni achabi:

—¿Mësacua gue coca cajën rate'ne? senni achabi.

³⁴ Senni achaguëna, ro sehuoye beoye achahuë. Bacuabi ma'a rajjën, bacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'yete sa'ñeña ro'tajën, sa'neña cajën bëinjën raë'ë. ³⁵ Ja'nca sëani, Jesusbi bëani, baguëre concua si'a sara samucuaré choini, bacuani yihuoguë cabi:

—Bainguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye yëtoca, quë'rë yo'je ba'iguë ruiñe baji. Si'a bain yo'o con hua'guë'ë cajën, si'acuani conni cuiraguë ba'ijë'ën, cabi.

³⁶ Cani ja'nрэби, zin hua'guëre choini, bacua joborana rani nëcobi. Ja'nрэби, baguëte cuanni, si'nquina ñoni, bacuani yihuoguë cabi:

³⁷ —Bainbi yë'ëni re'oye yo'oni coñe ro'tatoca, zin hua'guë, ënquë ba'iguëre'ru re'oye ro'tani yo'ojën conjë'ën. Ja'nca yo'otoca, yë'ëni te'e ruiñe

ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yë'ë Taitare'ga, yë'ëre raosi'quë, ja'anguëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë, yihuoguë cabi Jesús.

El que no está contra nosotros está a nuestro favor

³⁸ Caguëna, ja'nrebi, Juanbi baguëni quëabi:

—Ëjaguë, yequë bainguë Më'ëni te'e coñë yë'ë, caguëbi huati hua'ire etoni saoguëna, yëquënabi ëñahuë. Ëñani, mai naconi te'e ba'ima'iguëre sëani, baguëte ënsehuë, cabi.

³⁹ Caguëna, Jesusbi sehuobi:

—Ja'an yo'ocuare ënsema'ijë'ën. Yë'ëni coñë cacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oní ëñoni, ja'nrebi jë'te, yë'ëre gu'aye caye gare porema'inë. ⁴⁰ Maini gu'aye yo'omajën ba'icuabi maire te'e conjën ba'iyë. ⁴¹ Si'a bainbi, mësacuare, Cristo bainrebare sëani, Mësacuare re'oye conñu cajën, oco se'gare mësacuana uncuatoca, Riusubi baguë ta'yejeiye insija'ye ro'tase'ere bacuana jo'caye beoye insija'guë'bi, cabi Jesús.

El peligro de caer en pecado

⁴² Cani ja'nrebi, bacuani yihuoguë cabi:

—Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, ai bojoyë yë'ë. Bainguëbi yua te'e zin hua'guë se'gani gu'a jucha yo'o güsetoca, baguëni ai bënni senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru, jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tęcana gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca, baguëre quë'rë re'oye ba'ire'abi. ⁴³ Më'ë ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare të'cani senjojë'ën. Te'e ëntë sara se'gare baguëbi Riusu ba'i

jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë sarañare baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'inë.

⁴⁴ Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijëna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji.

⁴⁵ Më'ë guëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë guëonre të'cani senjojë'ën. Te'e guëon se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu guëoñare baguëbi ba toana sen-

jonsi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'inë. ⁴⁶ Baru ba'i peco hua'nabi

gare carajeiye beoye ba'ijëna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji. ⁴⁷ Më'ë ñacogabi gu'a juchare

yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e ñacoga se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ñacogañare

baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'inë. ⁴⁸ Baru

ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijëna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji.

⁴⁹ Jo'ya hua'nare huani, Riusu misabëna uanni, toabi ëoni insito, ru'ru onhuabi so'oñe bayë.

Riusu bain hua'na'ga Riusuna insisi'cua sëani, toana ëosi'cua ba'iyë'ru, yë'ë ro'ina ai yo'oye bayë.

Ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë ai re'oye ba'iji. ⁵⁰ Onhuabi so'ontoca, hua'ibi ai hua'i sënguë ba'iji.

Gu'a onhua ba'itoca, onhua huanoma'inë ba'itoca, hua'i sënma'iji. Gu'aji. Mësacua'ga ëñare bajën,

recoyo gu'ajeiye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Ja'nrebi jë'te, Jesusbi Capernaum huë'e jobobi sani, Judea yija, Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anruna saji'i. Sani, bainbi ñë'ca raijënna, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru bacuani coca yihuoguë ye'yoguë baji'i. ² Ba'iguëna, fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:
—¿Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.

³ Senni achajënna, Jesús sehuoguë senni achabi:
—Moisesbi coca guanseni jo'caguë, ¿guere mësacuani guansegüë'ne? senni achabi.

⁴ Senni achaguëna, sehuohuë:
—Moisés coca guanseni jo'case'ere ëñato, bain rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani, bagona insijë'ën, cani jo'case'e baji'i, sehuohuë.

⁵ Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua achaye güecuare sëani, Moisesbi ja'an cocare mësacuani guanseni jo'cabi. ⁶ Ja'nca jo'caguëta'an, ru'rureba ba'isirën, Riusubi si'aye re'huani jo'caguë, bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huani jo'cabi. ⁷ Ja'nca re'huani jo'cani, ën cocare guanseni jo'cabi: “Ëmëguëbi baguë pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën. ⁸ Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'ie'ru ba'iyë” guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca guanseni jo'caguëna, bacua yua samucua ba'ie'ru ba'ima'inë. Te'e bainguë ba'ie'ru ba'iyë. ⁹ Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'nzi güesese'e sëani, ro bainbi gare quë'ñema'ija'bë, cabi Jesús.

10 Cani, ja'nrëbi huë'ena ti'anni ba'ijëna, baguëre concuabi ba coca guansese'ere ro'tani, baguëni se'e senni achahuë. 11 Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Èmëguëbi baguë rënjore senjoni, yeconi huejatoca, ja'anrë ba'isi'coni ai gu'aye yo'oji. 12 Romigobi bago ënjëre senjoni, yequëni huejatoca, ai gu'aye yo'ogo, cabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi jë'te, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, Jesusbi baguë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'oye cani jo'caja'guë cajën, baguëni tëhuohuë. Tëhuojëna, Jesusre concuabi bacuani bëinjën cani ënsehuë. 14 Ënsejëna, Jesusbi ëñani, baguëre concuani bëinguë cabi:

—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënsema'ijë'ën. Zin hua'na recoyo ro'taye'ru ba'icua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë. 15 Mësaacuni ganreba caguë quëayë yë'ë: Bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, zin hua'na recoyo ro'tajën ba'iyë'ru yë'ëni si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca recoyo ro'tama'icuaabi Riusu ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë, cabi Jesús.

16 Cani ja'nrëbi, zin hua'nare cuainguë, baguë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'o cocare cani jo'cabi.

Un hombre rico habla con Jesús

17 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e saiguëna, yequë bainguëbi baguëna huë'huë rani, baguëna gugurini rëanni, coca senni achabi:

—Ĕjaguë, mē'ë yua re'o bainguëre sëani, mē'ëni coca senni achaguë raë'ë. Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye si'arën huajëguë ba'iyete yëyë yë'ë. Baruna ti'anto, ¿guere ru'ru yo'oye baye'ne yë'ë? caguë senni achabi.

¹⁸ Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—¿Mē'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iyete caguë'ne? Riusu se'ga re'oye yo'oguë'bi ba'iji. Yequëcua re'oye yo'ocua beoyë. ¹⁹ Mē'ëbi carajeiye beoye huajëguë ba'iyë yëtoca, Riusu coca guanseni jo'case'ere yo'oguë ba'ijë'ën. Riusu cocare ëñato, “Yequëni yeconi yahue bani a'ta yo'oma'ijë'ën. Bainre huani senjoma'ijë'ën. Bon-sere jianma'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete coque-majën ba'ijë'ën. Ro coqueye yo'oma'ijë'ën. Mē'ë pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën” ja'an cocare toyani jo'case'e ba'iguëna, mē'ëbi masiyë, sehuobi Jesús.

²⁰ Sehuoguëna, ba bainguëbi cabi:

—Ĕjaguë, Riusu coca guansese'ere yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë, cabi.

²¹ Caguëna, Jesusbi baguëni oiguë ëñani, baguëni yihuoguë cabi:

—Te'e yo'oye se'ga caraji mē'ëre. Mē'ë bonse si'ayete injani, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye coreba coja'guë'ë mē'ë. Ja'nca coja'guë sëani, yë'ëre te'e conguë, ro junni tonja'guë'ru ba'iyë yë'ë naconi te'e conguë raijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

²² Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë, ai ba'iyë bonse baguëbi ro conma'iguë saji'i.

23 Saiguëna, Jesusbi bonëjeiñe ëñani, baguëre concuani cabi:

—¡Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare! cabi.

24 Ja'nca caguëna, baguëre concuabi baguë cocare achani, ai sa'nti hua'na ruën'ë. Ruinjëna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Mami sanhuë. ¡Bonse ba ëaye ro'tacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare!

25 Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye yëtoca, ai guaja'ë baguëre. Bonse ëjaguë'ga Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, quë'rë ai guaja'ë baguëre, cabi.

26 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën, sa'ñeña senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain tëani basi'cua gare beoyë, cahuë.

27 Cajëna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:

—Ro bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'iñë. Riusu se'gabi bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi ba'iji baguë, cabi Jesús.

28 Caguëna, Pedrobi Jesusni cabi:

—Ëjaguë, yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë, cabi.

29 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë: Bainguëbi baguë bonse, baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë rënjo, baguë zin hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ro'ina, yë'ë cocareba quëani achoye ro'ina gare jo'cani, yë'ëni te'e

conguë zi'intoca, ³⁰ baguë yua quë'rë se'e yure ba'irënra cien viaje'ru quë'rë conì baja'guë'bi. Huë'eña, ma'yë sanhuë, yo'je sanhuë, pë'cago sanhuë, zin hua'na, baguë ba'i yijaña, ja'anre ai coreba conì baja'guë'bi. Baguëna, yequëcuabi baguëni je'o bajënna, ai ja'siye aireba yo'oguë baja'guë'bi. Ja'nrëbi, ën yija carajeirën ti'anguëna, baguë yua gare ju'iñe beoye si'arën ba'ija'guë'bi. ³¹ Yureña bain, ai ta'yejeiye ba'icuabi quë'rë ëja bain ba'iye yëcuata'an, quë'rë yo'je ba'icua'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yure ba'icua quë'rë yo'je bain ba'icua'reta'an, quë'rë ta'yejeiye ëja bain re'huasi'cua ba'ija'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Yureca, bacuabi ma'aja'an saijën, Jerusalén huë'e jobona ti'añe ro'tahuë. Jesusbi ru'ru saiguëna, baguëre concuabi quëquësi'cua ba'ijën, baguë yo'jena huaji yëjën be'teni saë'ë. Saijënna, Jesusbi bonëni, baguëre concua si'a sara samucuaire choini, yequëcua baguëre gu'aye yo'oja'yete bacuani quëani achoni, ³³ bacuani yihuoguë cabi:

—Yureca, maibi Jerusalenna saijënna, mësacua masiyë. Ja'anruna ti'anjënna, yequëcuabi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëre zeanni, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuana preso insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëre huani senjoñe canì, gu'a bainna insija'cua'ë. ³⁴ Insijënna, gu'a bainbi yë'ëre jayajën, yë'ëni huaijën, yë'ëre go tutujën, ga'ni za'zabobi yë'ëre si'nsejën, ja'nrëbi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani

senjojënna, ja'nrëbi, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Quëaguëna, ja'nrëbi, Santiago, Juan, Zebedeo mamacua ja'an hue'ecua, bacuabi Jesusna sani cahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi senjënna, yëquënani re'oye yo'ojë'ën, cahuë.

³⁶ Cajënna, Jesusbi:

—¿Mësacua guere yë'ëni senni achaye'ne? senni achabi.

³⁷ Senni achaguëna, bacua cahuë:

—Yëquënabi më'ë go'sijei re'otona ti'anni ba'ijënna, yëquënani re'oye ëñani, te'eguëni më'ë jëja ca'ncona bëa güesejë'ën. Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, cahuë.

³⁸ Cajënna, Jesusbi cabi:

—Mësacuabi ro huesë ëaye senni achajën ba'iyë. Yequëcuabi yë'ëni ai ja'si yo'oni, yë'ëre huani senjoja'cua'ë. ¿Mësacua güina'ru ai ja'siye ai yo'oye poreye? caguë senni achabi.

³⁹ Senni achaguëna, bacuabi:

—Ja'nca poreyë yëquëna, sehuohuë.

Sehuojënna, Jesús cabi:

—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iyë'ru ai yo'ojën ba'ija'cuata'an, ⁴⁰ yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuencueni caye porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi ja'anre cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare cuencueni caja'guë'bi, cabi Jesús.

⁴¹ Ja'nca caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi achani, Santiago, Juan, bacuani

bëinsi'cua ëñahuë. ⁴² Ja'nca ëñajëнна, Jesushi si'acuare choini, yihuoguë cabi:

—Ro bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua, si'acuani ai jëja guansejën ba'iyë. ⁴³ Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'nca guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi ëja bainguë ba'iyë yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën. ⁴⁴ Ru'ru ba'iguë ba'iyë yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë ruinguë, si'acuare conni cuiraguë ba'ijë'ën. ⁴⁵ Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë'bi ba'iguë, yë'ëre conni cuiracuare cu'eguë raimaë'ë. Yequëcuani cuirani conza caguë, bain zemosi'cua etoye ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobona ti'anni, baguëre concua naconi ganini, ja'an huë'e jobobi saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni conjëнна, ñaco ëñama'iguë, Bartimeo hue'eguëbi ma'a yëruhuate ñu'iguë, curi senguë baji'i. Timeo mamaquë baji'i. ⁴⁷ Ja'nca ba'iguëbi Jesús Nazareno raiyete achani ai jëja güiguë cabi:

—¡Jesús, mai ira taita David mamaquëbi ba'iguë'ru ba'iyë më'ë! ¡Yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.

⁴⁸ Güiguëna, bain hua'nabi baguëni bëinjën, Güima'ijë'ën, baguëni cahuë. Ja'nca cacuareta'an, baguë yua quë'rë se'e jëja güiguë cabi:

—¡David mamaquë, yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.

⁴⁹ Ja'nca caguëna, Jesushi nëcajani, bain hua'nani:

—Baguëte choijë'ën, cabi.

Caguëna, bain hua'nabi ñaco ëñama'iguëte choini cahuë:

—Jëja bani huëijë'ën. Ëjaguëbi më'ëre choiji, cahuë.

⁵⁰ Ja'nca cajëna, baguëbi yua baguë se canre tijoni senjoni, ja'nrëbi besa huëni cha'caguë, Jesusna saji'i. ⁵¹ Saiguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:

—¿Më'ë guere yë'ëre senguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi Jesusni:

—Ëjaguë, ñaco ëñañe yëyë yë'ë, sehuobi.

⁵² Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Yua huajëguë saijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.

Caguëna, baguë yua te'e jëana ëñani, Jesús naconi ma'aja'an te'e conni saji'i.

11

Jesús entra en Jerusalén

¹ Ja'nrëbi, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé, Betania, ja'an huë'e jo'borëan cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua samucuaire choini, ² coca cabi:

—Mësacua yua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burro bonsëguë yoni rëonsi'quë, yuta bain tuama'iguë ba'iguëna, ja'an hua'guëre tinjañe mësacua. Tinjani ja'nrëbi, baguëte jo'chini rajë'ën. ³ Yequëcuabi ¿Mësacua guere yo'ojën ba burrote jo'chiye'ne? senni achatoca, mësacua yua bacuani ñaca sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi baguëte yëji. Jë'terë baguëte go'yaji, cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.

⁴ Caguëna, bacuabi sani ëñato, bain ba'i huë'e ma'a yëruhuate ba'iguëna, burro bonsë hua'guë yoni rëonsi'quë baji'i. Ba'iguëna, bacuabi baguëte jo'chihuë.

⁵ Jo'chijëna, yequëcua baru ba'icubi bacuani coca senni achahuë:

—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.

⁶ Senni achajëna, bacua yua Jesús quëase'e'ru güina'ru bacuani sehuohuë. Ja'nca sehuoni, bacuare se'e ënsema'ijëna, ba burro hua'guëte sahuë. ⁷ Sani ja'nrebi, Jesús ba'iruna ti'anni, bacua cañate burrona tëojëna, Jesusbi baguëna tuabi. ⁸ Tuaguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana uanjëna, yequëcubi ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana uanhuë.

⁹ Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora bojojën güihuë:

—¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ta'yejeiyereba E'jaguë Riusu Raosi'quëbi maina ti'an raji'i! ¹⁰ ¡Mai ira taita ba'isi'quë David guansegüë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye maini guansegüë congüë raji'i baguë! ¡Riusuni ai bojoreba bojojën bañuni! güijën cahuë.

¹¹ Ja'nca güijën cajëna, Jesusbi Jerusalenna ti'anni, Riusu uja huë'ena cacabi. Cacani, si'a ca'ncoña ba'i ma'carëanre ëñani, ja'nrebi, na'iguëna, baguëre concua si'a sara samucua naconi Betaniana sani caën'ë.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Canni ñatani, ja'nrebi, Betaniabi saijëna, Jesusre aon gu'abi. ¹³ Aon gu'aguëna, Jesusbi so'ona

ěňato, higo sunquiñě ja'o sarisiñě baji'i. Ba'iguěna, bañěna sani uncue cu'eguěna, beobi. Higo ya'jirěn yuta ti'anmaji'i. ¹⁴ Ja'nрэbi, Jesús yua bañěre běinguě cabi:

—Bainbi yua mě'ě uncuere gare se'e uncueye beoye ba'ija'bě, cabi.

Ja'nca caguěna, baguěre concuabi achahuě.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Ja'nрэbi sani, bacuabi Jerusalenna ti'anhuě. Ti'anni, Jesusbi Riusu uja huě'ena cacani, bonse insicua, bonse cocua ba'ijěna, bacuare etoni sao bi'rabi. Curi sa'ñecua ba'ijěna, bacua mesañare bo'neni tantobi Jesús. Ju'ncubo insicua ba'ijěna, bacua ñu'i seihuěanre bo'neni tantobi.

¹⁶ Yequěcuabi bacua bonse ma'carěanre Riusu huě'e sa'nahuěbi rě'rějěna, Jesusbi ěnsebi.

¹⁷ Ja'nрэbi, Jesusbi bain hua'nare coca yihuo bi'rabi:

—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ěňato, ñaca caji: “Yě'ě huě'e yua si'a re'oto bain uja huě'e case'e'ě.” Ja'nca cani jo'case'eta'an, mėsacuabi ro jiancua gati huě'ere yě'ě Taita huě'ere re'huahuě, běinguě cabi Jesús.

¹⁸ Ja'nca caguěna, pairi ějacua, ira coca ye'yocua, bacuabi achani, baguěni běinjěn, Baguěni huani senjoñu cacuata'an, baguěni huani senjoñe huaji yěhuě, ai bain hua'nabi baguě ye'yose'ere ai bo-jojěn achacuare sěani. ¹⁹ Ja'nрэbi na'i si'aguěna, Jesusbi ba huě'e jobobi saji'i.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Sani ñataguěna, baguěre concua naconi se'e rani, ma'abi ganini ěňato, higo sunquiñě baji'i.

Gare güeanni si'a sita ju'insiñë baji'i. ²¹ Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi yequë umuguse case'ere ro'tani, Jesusni cabi:

—Ëjaguë, ëñajë'ën. Më'ëbi ja'an sunquiñëna bënni senjoni jo'caguëna, yure hueanni ju'insiñë ba'iji, cabi.

²² Caguëna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. ²³ Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua huaji yëye beoye ba'ijën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Bainbi ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuabi que cubëna coca guansejën: “Ja'anse'ebi quëñëni, ja'anse'ebi jai ziyana tonni runi huesëjë'ën” ja'an cocare guansejënna, Riusubi ja'nca tonni rëoni huesoji. Bainbi Riusuni te'e ruiñe si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacua ujase'e'ru güina'ru yo'o'ji. ²⁴ Ja'nca sëani, mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë. Mësacuabi Riusuni coca senni achajën, Riusubi yë'ë sensi ma'carë si'aye yë'ëna ënseye beoye insiji ro'tajën ba'itoca, Riusubi si'aye gare ënseye beoye mësacuana insiji. ²⁵ Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua banica, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Ja'nca catoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'e'ga huanë yeye caji. ²⁶ Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere gare huanë yema'iji, cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

²⁷ Cani ja'n'rëbi, baguëre concua naconi Jerusalenna sani ti'anhüë. Ti'anni, Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani, si'a ca'ncoña ganiguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, judío bain iracua, bacuabi Jesusna tëhuoni, ²⁸ baguëni coca senni achahuë:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre raore'ne? senni achahuë.

²⁹ Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë'ga yua mësacua coca senni achayë. Senni achaguëna, mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, ja'n'rëbi, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacua quëayë yë'ë. ³⁰ ¿Nebi Juanni bain bautizaye raore'ne? ¿Riusu raosi'quë, o ro bain raosi'quë baquë baguë? Mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën, cabi Jesús.

³¹ Caguëna, bacuabi sa'ñeña yahue senni acha bi'rahuë:

—Baguë senni achase'ere sehuoye ai huaji yaye'ë maire. Riusu raosi'quë baji'i sehuotoca, Jesusbi maini: “¿Mësacua guere yo'ojën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?” cama'iguë. ³² Ja'nca ba'iguëna, “Bain raosi'quë baji'i” caye güeyë mai, sa'ñeña senni achajën baë'ë.

Bainre huaji yëcua sëani, Bain raosi'quë baji'i caye güehuë bacua. Si'a bainbi Juan ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë raosi'quë baji'i, ro'tajën baë'ë. ³³ Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, judío bain ëjacuabi huaji yëjën, Jesusni ñaca sehuohuë:

—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.

Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacua cabi:

—Mësacuabi ja'nca sehuotoca, yë'ë Ęjaguë ba'iyete mësacuani gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

12

La parábola de los labradores malos

¹ Cani ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocabi bacuani caguë, ñaca yihuoguë quëabi:

—Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio bonëjeiñe ta'ntani, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere gatabi nëcobi, ba zio ëñañete.

Ja'nca yo'oni tējini, zio cuiracaicare choini, baguë ziore bacuana jo'cani, ja'nrëbi yequë yijana saji'i. ² Sani, ja'nrëbi ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o conguëte choini, Ęye tëase'ere injaijë'en caguë, baguë zio cuiracuana saobi. ³ Saoguëna, baguë yua sani ti'anguëna, bacuabi yua baguëte zeanni, huani, ro ëye beo hua'guëre saoni senjohuë. ⁴ Senjojënna, ëjaguëna go'iguëna, ëjaguëbi yequë yo'o conguëte choini, zio cuiracuana saobi. Saoguëna, baguëre'ga ai gu'aye yo'ohuë. Gatabi baguëni senjojën, baguë sinjobëna huaijën, baguëte saoni senjohuë. ⁵ Senjojënna, ëjaguëbi yequëre'ga bacuana saobi. Saoguëna, ba hua'guëre huani senjohuë. Huani senjojënna, ëjaguëbi yequëcuare'ga te'enate, te'enate saobi. Saoguëna, zio cuiracuabi yequëcuani gu'aye huaë'ë. Yequëcuani huani senjohuë.

⁶ Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi, zio ëjaguëbi baguë zin ai yësi'quëre ro'tani, “Yë'ë zinre bacuana saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua” caguë, baguë

zinre saobi. ⁷ Ja'nca saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë: “Eñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca yo'otoca, baguë yija baja'yete coni baja'cua'ë mai” cahuë sa'ñeña. ⁸ Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë quëabi Jesús.

⁹ Quëani ja'nrebi, ba bain achacuani senni achabi:

—Ja'nca huani senjojëna, ¿ba zio ëjaguë guere yo'oja'guë'ne? Baguë yua zio cuiracuana sani, bacuare huani senjoni, ja'nrebi, baguë ziore yua yequëcuana cuiraye jo'c aja'guë'bi.

¹⁰ Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ëñamate'ne? Ñaca caji:

Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba gatabëte ëñani, Gu'aji cajën, babëte senjohuë.

Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë re'huase'e baji'i.

¹¹ Mai Eñaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën reinjën ba'iyë, caji Riusu coca, bacuani quëabi Jesús.

¹² Ja'nca quëani tonguëna, bacuabi Jesusni ai bëinjën, Baguë ye'yo cocabi yihuoguë, maire gu'aye caji cajën, baguëni preso zean ëaye ba'icuata'an, bainni ro huaji yëjën, baguëni preso zeanmaë'ë. Baguëte ro quëñëni saë'ë.

El asunto de los impuestos

13 Ja'nrëbi jë'te, judío ëja bainbi fariseo bain, Herodes gu'a gajecua, bacuare choini, coca guansehuë:

—Mësacua yua Jesusna sani, baguëni coquejën, coca senni achajë'ën. Huacha sehuoja'guë cajën, baguëni senni achajë'ën. Huacha sehuoguëna, ja'nrëbi, baguëni preso zean güeseye poreyë mai, guansejën cahuë.

14 Cajënna, bacuabi Jesusna sani, baguëni senni achajën cahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë. Ro bain ye'yojën ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain ye'yose'e ba'ito'ga, më'ëbi bacua ye'yose'e'ru güina'ru ye'yoma'iguë'ë. Riusu ma'ana ganiñe se'gare te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë më'ë. Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achaye yëyë yëquëna. Bain ta'yejeiye ëjaguëbi impuesto curi ro'iyë senguëna, ¿maibi baguëni ro'iyë baye? ¿Ro'iyë, o ro'ima'iñe'ne? Quëajë'ën yëquëenate, senni achajën cahuë.

15 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere masibi. Ja'nca masini, bacuani sehuoguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ro coquejën, yë'ëni zemo cocare senni achaye'ne? Curi so'corëte injaijë'ën. Ëñaza, cabi.

16 Caguëna, bacuabi inni rani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua bacuani senni achabi:

—¿Gue bainguë ziabi curi so'corëte së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi së'iguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bacuabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.

¹⁷ Ja'nca sehuojëna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna go'yaye insijën ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yaye insijë'ën, cabi.

Ja'nca caguë sehuoguëna, bacuabi ai quëquësi'cua achahuë.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Ja'nrebi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë. Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cuabi gare go'ya raima'icua ba'iyë, ja'nca ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën cahüë:

¹⁹ —Ëjaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'ere më'ëni senni achaye bayë yëquëna. Ën cocare maina toyani jo'cabi baguë: “Bainguëbi zin beoguë banica, ja'anguëbi junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre zinre cu'ecaiye baji baguë” toyani jo'cabi Moisés. ²⁰ Ja'nca toyani jo'caguëna, yequë bain ba'ise'ere më'ëni quëaye bayë yëquëna. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua ba'ijën ba'nhuë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. ²¹ Ja'nca junni huesëguëna, baguë yo'jeguë samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani, baguë'ga güina'ru zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. Junni huesëguëna, samute ba'iguëbi güina'ru bagoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. ²² Si'a hua'na, te'e ëntë sara

samucuabi ja'nca bagoni huejani, zin beocuabi junni huesëjën ba'nhuë. Ja'nca junni huesëjënna, ja'nrëbi, bago'ga junni huesëgo ba'nco. ²³ Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo ba'ija'go'ne? Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë guere quëaguë'ne? baguëni senni achani, baguë huacha sehuoja'ye ëjojën nëcahuë.

²⁴ Ejojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:

—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare huesëjën ba'icua'ë mësacua. ²⁵ Bain junni tonsi'cuabi go'ya rajjën, sa'ñeña gare huejama'icua ba'iyë. Bacua romi zincuare yequëcuana huejaye gare jo'cama'icua ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua'ru ba'iyë bacua. ²⁶ Yequë cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua yua Moisés toyani jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya raiyete ye'yejë'ën. Riusubi yua Moisesni ñaca quëabi: “Yë'ë yua quë'rë ta'yejeiyereba Riusu ba'iguë'ë. Më'ë ira bain ba'isi'cua Abraham, Isaac, Jacob, ja'ancuabi yureña yë'ëni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë” quëabi Riusu. ²⁷ Ja'nca quëasi'quë sëani, bain junni huesësi'cuabi Riusuni recoyo zi'iñe beoye ba'iyë. Bain huajëcua, junni tonni go'ya raisi'cua, ja'ancuabi Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë. Ja'nca ba'icua sëani, mësacuabi ai huachareba huacha ro'tajën ba'iyë, cabi Jesús.

El mandamiento más importante

28 Ja'nca caguëna, yequë, ira coca ye'yoguëbi Jesús coca yure ye'yose'ere achani, Ai re'oye masiye sehuobi caguë, Jesusni coca senni achabi:

—Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne? senni achabi.

29 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Quë'rë ta'yejeiye ba'i coca yua ëñe ba'iji: “Achajë'ën, Israel bain. Mai Ëjaguë Riusubi yua gañaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji. 30 Ja'nca ba'iguëna, më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë recoyo, më'ë ro'taye, më'ë ba'ie, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën” maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ja'an coca guanseni jo'case'e yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë. 31 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ëñe ba'iji: “Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë ba'ie'ru më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën” guanseni jo'case'e ba'iji. Yeque guanseni jo'casi cocare cu'eto, quë'rë ta'yejeiye ba'i coca beoji, cabi Jesús.

32 Caguëna, ba ira coca ye'yoguëbi Jesusni cabi:

—Ai masiye quëahuë më'ë, Ëjaguë. Te'e ruiñereba ba'iji më'ë coca ye'yose'e. Mai Ëjaguë Riusu yua gaña Ëjaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji. Ja'anre caguë, te'e ruiñe quëahuë më'ë. 33 Mai Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëjën, mai recoyo, mai ro'taye, mai ba'ie, ja'anbi mai porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëjën bañuni. Mai te'e bainre'ga ja'ansi'cua yëye'ru ai yëreba yëjën bañuni. Ja'nca

yějën ba'itoca, Riusubi si'a mai misabëna ëoni in-siye, ja'anna bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye bojoguë ëñaji maire, cabi baguë.

³⁴ Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua baguë case'ere achani cabi:

—Te'e ruiñe masiye sehuohuë më'ë. Ja'nca yëguë ba'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, bain hua'nabi Jesusni se'e coca senni achaye gare huaji yëhuë.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu uja huë'ere ba'iguë, bainre coca ye'yoguë cabi:

—Ira coca ye'yocuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Cristo hue'eguëte bainni quëajën, Mai ira taita David, ro baguë mamaquë se'ga ba'iji Cristo, quëajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë. ³⁶ Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:

Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:

“Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën” cani jo'cabi.

³⁷ Ja'nca cani jo'caguëna, Cristo raosi'quëre baguë mamaquë caye poremaj'i, baguëte Ëjaguë casi'quë sëani, ye'yoguë cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, bain hua'na ai jai jubë ba'icuabi baguëni ai bojojën achahuë.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Ja'nrëbi, Jesusbi se'e ye'yoguë, ñaca cabi:

—Ira coca ye'yocuabi coca ye'yojëna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Ëja

bain ba'iyë se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, si'aruanna ëño ëaye ba'ijën ganiñë bacua. Bainbi re'oye achoye saludajënna, ai acha ëaji bacuare. ³⁹ Bain ñë'ca huë'eñana sani, ëja bain bëaruan se'gare cu'ejën ba'iyë. Aon fiestana sani, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua. ⁴⁰ Ja'nca ba'icuata'an, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'eñare ro tëteni bayë. Riusuni zoe coca ujajën, Bain ëñaja'bë caye se'ga ba'ijën, ro coqueyë. Ja'nca yo'ojënna, Riusubi bacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi, cabi Jesús.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Ja'nрэbi jë'te, Jesusbi Riusu huë'e curi gajongu ba'iruna sani, ca'ncorëna bëani ëñato, bain hua'nabi bacua curire Riusuna insijën, gajonguna ayajën baë'ë. Yequëcua curi ëjacuabi ai ta'yejeiye ai curire ayajën insihuë. ⁴² Ja'nca insijënna, ja'nрэbi, hua'je hua'go bonse beo hua'gobi rani, samu curi so'corëan, te'e centavo ro'irëan, ja'an se'gare ayago insigo. ⁴³ Insigona, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:

—Mësacuari ganreba quëayë yë'ë. Ja'an hua'je hua'go bonse beo hua'gobi bago curire Riusuna insigo, si'a bain insiye'ru quë'rë ta'yejeiye insigo bago. ⁴⁴ Bacuabi a'ta curire bajën, ro bacua jëhuase'e se'gare ayajën insiyë. Bagoca bonse beo hua'gobi bago gaña so'corëanre insini si'ago, cabi Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu huë'e'ebi eta bi'raguëna, baguëte congruë te'eguëbi baguëni cabi:

—¡Ëjaguë, ëñajë'ën! ¡Ën huë'e ai re'o huë'e bëajil ¡Ai re'o gatabi re'huase'e ba'iji! bojoguë cabi.

² Caguëna, Jesús sehuoguë cabi:

—Më'ëbi ën huë'eña jai huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

³ Cani ja'nrëbi, Olivo casi cubë, Riusu huë'e ca'ncorëte ba'iguëna, bacuabi mëni bëahuë. Bëani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, Andrés, bacuabi Jesusni tëhuo rani, baguëni yahue senni achahuë:

⁴ —¿Riusu huë'e quejeito tanni huesëguë'ne? ¿Më'ë coca yure quëase'e'ru ba'ija'ye queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni achahuë.

⁵ Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuaní ro coquema'iñe cajën, mësacua ëñare bajë'ën.

⁶ Bainre coquecua ai jai jubë ba'icuabi rani, “Riusu Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba Cristo'ë yë'ë” cajën, ro coquejën ba'ija'cua'ë.

⁷ Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye beoye ba'ijë'ën. Bain guerra huaja'ye yuara cuencuese'e ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta ti'anma'iji. ⁸ Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'oja'cua'ë. Si'aruan yija ñu'cueye, aon gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojën, yuta quë'rë se'e ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.

9 Mēsacuaca ai eñare bajë'ën. Yequëcuabi mēsacuare preso zeanni, ëja bain ñë'casiruanna nëconi, mēsacuare gu'aye caja'cua'ë. Mēsacuare bain ñë'ca huë'eñana sani, mēsacuani gu'aye huaija'cua'ë. Mēsacua yua yë'ë cocare quëani achocuare sëani, ëja bain ba'iruan, ta'yejeiye ëjacua ba'iruan, ja'anruanna mēsacuare rërëni sani nëcojënna, mēsacuabi nëcane coca sehuojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca nëcane sehuojën, yë'ë ba'iyete bacuani te'e ruiñe quëani achoye poreja'cua'ë mēsacua. 10 Ën yija carajeirën ti'anguëna, ru'ru si'a joboña bainbi Riusu cocarebare achaye bayë. 11 Mēsacuare preso zeanni nëcojënna, mēsacua coca sehuoja'yete ru'ru ro'tamajën, huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mēsacua sehuorën ti'anguëna, Riusubi mēsacua coca sehuoja'yete quëaji. Mēsacua se'gabi sehuo cocare ro'tama'ija'cua'ë. Riusu Espiritubi mēsacuani quëaguëna, ja'an cocare sehuoja'cua'ë mēsacua. 12 Ën yija carajeirën ti'anguëna, bainbi bacua yo'jecuani preso zeanni bacuare huani senjo güeseyë. Pë'caguë sanhuë'ga bacua zin hua'nare preso zeanni huani senjoja'cua'ë. Yequëcua'ga bacua pë'caguë sanhuëre preso zeanni huani senjo güeseja'cua'ë. 13 Mēsacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mēsacuani ai je'o eñaja'cua'ë. Je'o eñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tatoca, carajeirën ti'anguëna, Riusubi mēsacuani tëani baja'guë'bi.

14 Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë, ja'anguëbi carajeirën ba'ija'guë, ba gu'aye ñu'ñujei güeseni si'aja'guë, ja'anguëte cani

toyani jo'cabi. Ro bainbi ja'anguëte inni sani, Riusu bain ñë'ca huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën cocare ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni masija'bë cayë. Ja'nca nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona sani gatija'bë. ¹⁵ Yequëcua bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua huë'e bonsere injën gajema'ija'bë. ¹⁶ Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua, ziore ba'icua banica, bacua cañate injën go'ima'ija'bë. ¹⁷ Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua, ja'ancua banica, ꞑbacuare ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë! ꞑChao hua'na! ¹⁸ Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, Sësërën ba'ima'ija'ñe cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën. ¹⁹ Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bainbi si'a Riusu re'huanì jo'casi umuguseña ai yo'ojën ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. ²⁰ Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi, Zoe ai yo'oma'iñe caji. Cama'itoca, si'a bainbi gare huesëni si'are'ahuë. Riusu bainreba cuencuesi'cuani ai yëguë sëani, bainbi zoe ai yo'oma'iñë.

²¹ Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuanì coque ëaye yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bacua coca, “Ëñajë'ën. Querëte ba'iji” o “Ëñajë'ën. Cristobi ënjo'onre ba'iji” ja'anre catoca, bacuanì achamajën ba'ijë'ën. ²² Jai jubë bain, Cristo'ë yë'ë, cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi rani, bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain cuencuesi'cuare'ga coquejën ba'ija'cua'ë. ²³ Ja'nca coquejën ba'ija'cuabi rajënna, yë'ëbi mësacuanì

ru'ru quëaguëna, bacua coca coqueja'yete ëñare bajën, achamajën ba'ijë'ën.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai yo'ojën carajeijëna, ja'nrebi, ënsëguëbi gare na'ini huesëja'guë'bi. Ña'aguë'ga gare se'e miama'ija'guë'bi. ²⁵ Ma'choco hua'l'ga guënamë re'otobi tonni huesëjën ba'ija'cua'ë. Guënamë re'oto si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi. ²⁶ Ja'nrebi, pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi ai ta'yejeiye ba'iguë, ai go'sijejiye ba'iguë, yijana gaje meni ëñoja'guë'ë yë'ë. ²⁷ Gaje meni ëñoni yua yë'ë guënamë re'oto yo'o con hua'nani coca guansegüë caja'guë'ë: “Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña, si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'coni rajë'ën” guansegüë caja'guë'ë yë'ë.

²⁸ Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Ja'añëbi juinja cabëanbi irani, ja'nrebi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani, Ënsërëmbi ti'anji cajën ba'iyë. ²⁹ Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'yete ti'anguëna, güina'ru, mësacua yua, Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e jëana ti'anja'ñe sëani. ³⁰ Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni huesëma'ijëna, yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi. ³¹ Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeiguëta'an, yë'ë cocareba cani jo'case'ebi yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.

³² Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca, bainbi gare huesëjën

ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gare huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu se'gabi masiji.

³³ Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Ba joë ba'irën ti'anja'ñe huesëcua sëani, ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. ³⁴ Bainguë so'o yijana saiyete ro'tani ye'yëjë'ën. Ru'ru, baguëre yo'o concuare choini, baguë huë'ere cuiracaiye guanseni, si'acuani bacua yo'ore guanseni, ja'nrebi baguë huë'e anto sa'ro cuiraguëni, Yë'ë raiyete ai ëñaguë ëjoguë ba'ijë'ën cani, ja'nrebi bacuare jo'cani saiji. ³⁵ Mësacua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ba huë'e cuiracuabi bacua ëjaguë raija'yete huesëyë. Mësacua'ga yë'ë ti'an raija'rënre huesëyë. Ënsëguë ruajairën, ñami jobo, cura yu'irën, zijeirën, ¿quejeito ti'an raiguë'ne? cajën, mësacuabi huesëyë. ³⁶ Yequërë cainsi hua'nabi yë'ë ti'an raija'rën ëñamajën ba'itoca, yë'ëbi te'e jëana ti'an rani, mësacuare ëñani bojoma'inë. ³⁷ Mësacuani yihuoye'ru si'a bainni yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë: Yë'ë ti'an raija'rënre ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, yihuoguë cani jo'cabi Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Ja'nrebi, judío bain pascua umuguse, bacua aon huo'coma'ise'e aiñe, ja'an umuguse yuta samu umuguseña carabi. Pairi ëja bain, ira coca ye'yocua naconi ñë'cani, Jesusni yahue preso zeañu cajën, Baguëni huani senjoñu cajën baë'ë.

² Ja'nca ba'icuabi sa'ñeña cahuë:

—Fiesta ta'yejei umuguse ba'itoca, baguëni preso zeañe porema'iñë. Zeantoca, bain hua'nabi ai jai jubë ba'ijën, yequërë maire coca huajën ënsema'iñë, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Yureca, Jesusbi Betania huë'e jobore baji'i. Simón hue'eguë, ira ca'mi raure junni huajë raisi'quë, baguë huë'ere baji'i Jesús. Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'ango. Ma'ña re'co, nardo casi re'co alabastro gata ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ja'nrebi, ro'rohuëte hua'huani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni tongo. ⁴ Jañuni tongona, yequëcua barute ñu'icuabi bëinjën ëñahuë. Bëinjën ëñacuabi sa'ñeña coca cahuë:

—¿Queaca ro'tago bago, ba ma'ña re'core ro jañuni tonni huesogo'ne? Ai gu'aye yo'ogo bago.

⁵ Ba re'core bendietoca, samute cien denario so'core conì, bonse beo hua'nana ro insiye porere'ahuë, sa'ñeña cajën, bagoni bëinjën ëñahuë.

⁶ Bëinjën ëñajëna, Jesusbi cabi:

—Mësacua yua bago yëse'e yo'ogona, ëseye cama'ijë'ën. Ma'ña re'core yë'ëna jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo bago. ⁷ Bonse beo hua'nare cato, mësacua naconi si'arën ba'ijëna, mësacua yëse'e'ru bacuani re'oye yo'oye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on. ⁸ Ja'nca ba'iguëna, ëncobi bago porese'e'ru yë'ëni re'oye yo'ogo. Yë'ë junni tanja'ñete ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago. ⁹ Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare si'aruanna quëani ahojën, ënco ba'iyete gare

huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas tradiciona a Jesús

¹⁰ Ja'nрэби, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguëbi, yua pairi ëja bainna sani, Jesusre mësacuana preso insijaza caguë, bacua naconi coca senni achabi. ¹¹ Senni achaguëna, bacuabi, Curire më'ëna ro'iyë cajën, baguë senni achase'ere bojohuë. Ja'nca bojojënna, Judasbi sani, Jesusre insini senjoñete re'huajaza caguë baji'i.

La Cena del Señor

¹² Ja'nрэби, judío bainbi, Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umugusebi ti'anguëna, bacua pascua aonre re'hua bi'rahuë. Oveja jo'yare huani, Riusubi yi'eni bojoja'guë cajën, ja'an hua'ire boye ro'tahuë. Ja'nca ro'tajën yo'ojënna, Jesusre concuabi baguëni senni achahuë:

—¿Mai pascua aon aiñe jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.

¹³ Senni achajënna, baguë yua samucua baguëre concuare choini, bacuani guansegüë cabi:

—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anjënna, ocobë cuanguëbi mësacuani tëhuoja'guë'bi. Tëhuoguëna, baguë naconi saijë'ën.

¹⁴ Baguë ba'i huë'ena cacaguëna, mësacua yua ba huë'e ëjaguëni ñaca quëajë'ën: “Mai E'jaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: ¿Jaro sonohuëna cacani, yë'ëre concua naconi pascua aonre aiñe'ne yë'ë?” Ja'an cocare ba huë'e ëjaguëni senni achajë'ën.

¹⁵ Senni achajënna, ja'nрэби, baguë yua mësacuare samu ba'i huë'ena mëani, ëmëje'en ba'i sonohuë jai

sonohuëte mësacuani ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna, mësacua ja'anruna cacani, mai pascua aonre re'huajë'ën, guanseguë cabi Jesús.

16 Caguëna, baguëre concua saosi'cuabi huë'e jobona sani ti'anjëna, Jesús quëase'e'ru güina'ru baji'i. Ba'iguëna, ba huë'e sonohuëna cacani, bacua pascua aonre re'huahuë.

17 Re'huajëna, ja'nrebi, na'i si'aguëna, Jesusbi baguëre concua si'a sara samucua naconi ti'anni, 18 bëani, ba aonre ain bi'rani, bacuani coca quëa bi'rabi:

—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi, yë'ë naconi te'e aonre ainguë ñu'iguëbi, ja'anguëbi yua yë'ëni ro coqueguë, yë'ëre yequëcuana preso insini senjoja'guë'bi, quëabi.

19 Ja'nca quëaguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena baguëna cueonni, baguëni senni acha bi'rahuë:

—¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ëbi ba'ija'guë'ye? baguëni senni acha bi'rahuë.

20 Senni achajëna, bacuani sehuobi:

—Mësacua jubë si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguë, yë'ë naconi te'e guëna re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi. 21 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni toñe ba'ija'ye quëaji. Ja'nca quëase'eta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beonica, quë'rë re'oye ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.

22 Ja'nrebi, bacua aonre ainjëna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni, Riusuni ujaguë, Surupa cabi.

Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni, bagüere concuana huo'hueni, bacuani cabi:

—Mësacua conì ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.

²³ Cani ja'nrëbi, bagüë uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë, Surupa cani, ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana însini, si'acuabi conì uncuhuë. ²⁴ Uncujënna, bacuani cabi:

—Yë'ë zie menì tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani baza caguë, bainni mame coca jia'noni jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie yua menì tonse'e ba'ija'guë'bi. ²⁵ Yureca, mësacuanì te'e ruiñe quëayë: Bisi ëye gonore gare se'e uncuma'inë yë'ë ënjo'on. Riusu ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi ba mame gono re'huase'ere uncuni bojoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi yua Olivo casi cubëna saë'ë. ²⁷ Sani, Jesusbi bacuani quëabi:

—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre gu'a güeye ro'tajënna, yë'ëre ro jo'cani senjoñë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë mësacua. Ën coca toyani jo'case'e ba'iguëna, mësacua achajë'ën: “Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro gatini saiyë” toyani jo'case'e ba'iji. ²⁸ Ja'nca huani senjosi'quë ba'ija'guëbi yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi, Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.

²⁹ Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi bagüeni cabi:

—Si'acuabi më'ëre gu'a güeni jo'cani senjocuat'an, yë'ëca bañë, cabi.

³⁰ Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:

—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta samu ba'iyë yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iyë yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë, cabi.

³¹ Caguëna, Pedrobi si'a jëja sehuoguë cabi:

—Ja'nca yo'oma'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.

Caguëna, si'acuabi Jesusni güina'ru cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

³² Ja'nрэbi jë'te, jo'ya re'ohuë, Getsemaní casiruna ti'anjënna, Jesusbi baguëre concuani cabi:

—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ë ujaguë saiye, cabi.

³³ Cani ja'nрэbi, Pedro, Santiago, Juan, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i. ³⁴ Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:

—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni toñe'ru ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ënjo'ona bëani, ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.

³⁵ Cani ja'nрэbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini rëanni, Riusuni senreba senji'i:

—Taita, më'ëbi porenica, yë'ë ai yo'oni junni tonja'ñë jëayete yë'ëre ëñojë'ën. ³⁶ Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëse'e yo'ojë'ën, ujaguë senji'i Jesús.

³⁷ Senni ja'nрэbi, baguë concuare jo'casiruna go'ini ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uijënna, Jesusbi Pedroni bëinguë cabi:

—Simón, ¿më'ë guere yo'oguë cainguë'ne? ¿Rëño ñë'serë se'ga huajëguë ëjoye poremaquë?
³⁸ Zupaibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujjajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npaye se'ga ba'iji, cabi Jesús.

³⁹ Cani ja'nrëbi, se'e ujaza caguë quëñëbi. Quëñëni, baguë ja'anrë ujase'e'ru güina'ru ujabi.
⁴⁰ Ujani, ja'nrëbi se'e go'ini ëñato, baguëre concua ai ëo canni ju'incua sëani, yua se'e cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uincuabi sëtani, Jesusni coca sehuoye ro'tamajën baë'ë. ⁴¹ Ba'ijëna, Jesusbi se'e ujaguë sani, ja'nrëbi se'e go'ini, bacuani cabi:

—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca, re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte preso zeañe ti'anbi. Yureca, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna insini senjoja'cua'ë. ⁴² Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre insini senjoja'guëbi yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

⁴³ Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca canni tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi. Jesusre concua si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguëbi baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua naconi ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña, bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusni zeanjën raë'ë. Pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, judío bain ira ëjacua, bacuabi raojënna, raë'ë. ⁴⁴ Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insini senjoñe ro'taguë, yua ba bainni ru'ru ën cocare quëasi'quë baji'i:

—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca saludaguëna, ja'anguëni

zeanni bajën, ëñajën ba'ijën, baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë bajï'i Judas.

⁴⁵ Ja'nca quëasi'quëbi Jesús ba'iruna ti'anni, Jesusni tëhuoni saludaguë cabi:

—¿Ba'iguë më'ë, Eǰaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.

⁴⁶ Ja'nca muchaguëna, ja'nrëbi, Jesusre preso zeanni sahuë.

⁴⁷ Sajënna, ja'ansirën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua hua'tire rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huani, baguë ganjorote cue'reni tonbi. ⁴⁸ Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte zeancuani cabi:

—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën, ¿queaca ro'tajën, jiansi'quë ba'iguëreta'an, yë'ëni yahue preso zeanjën rate'ne?

⁴⁹ Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre gare preso zeanmajën baë'ë ja'anrë. Ja'nca ba'ise'eta'an, Riusubi baguë coca toyani jo'case'e'ru yë'ëre preso zeañe ënsema'iji, cabi Jesús.

⁵⁰ Caguëna, baguëre concuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini saë'ë.

⁵¹ Ja'nrëbi yequë, bonsëguëbi Jesús naconi te'e saiguëbi bajï'i. Ga'ne can se'gare ju'iguëna, Jesús zeansi'cuabi bonsëguëte zeanjënna, ⁵² baguë canre jo'cani senjoni, can beohuë gatini saji'i.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Ja'nrëbi, preso zeansi'cuabi Jesusre sani, pairi ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna nëcohuë. Nëcojënna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua,

bacuabi ñë'cahuë. ⁵⁴ Pedro'ga Jesusre so'orë be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tēca ti'anbi. Ti'anni, soldado hua'na naconi bëani, bacua toana cuin bi'rabi.

⁵⁵ Cuin bi'raguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Jesusre huani senjoñe cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere cu'ejën ba'icuata'an, baguëte gu'aye caye ti'anmaë'ë.

⁵⁶ Yequëcuabi ro coquejën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bacua yua te'e camaë'ë. ⁵⁷ Yequëcua'ga nēcani, baguë yo'oguë ba'ise'ere coquejën quëahuë:

⁵⁸ —Baguëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: “Riusu uja huë'e, bain yo'osi huë'ere taonni senjoja'guë'ë yë'ë. Taonni senjoni ja'nrëbi, samute umuguseñabi yequë huë'e, bain yo'oma'isi huë'ere yo'oja'guë'ë yë'ë” cabi baguë, coquejën quëahuë.

⁵⁹ Ja'nca quëacua'ga gare te'e quëamaë'ë.

⁶⁰ Ja'nrëbi, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bacua jobona nēcani, Jesusni senni achabi:

—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.

⁶¹ Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nēcabi. Gare sehuoye beoye baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni se'e senni achabi:

—¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë? senni achabi.

⁶² Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi baguë Bainguë'ru Raoja'guëre yë'ere re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Pico re'otobi gaje meni

raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

⁶³ Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate ye'reguë cabi:

—¡Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a! ⁶⁴ Baguëbi yure gu'aye caguëna, mësacua achahuë. Riusuni gu'aye casi'quëre sëani, ¿mësacua gue si'nseyete caye'ne? senni achaguë cabi.

Caguëna, si'a jubëbi baguëni huani senjo güeseñu cahuë.

⁶⁵ Cajëna, yequëcuabi baguëre go tutuni, ja'nrebi, baguë ziare canbi huenni ta'pini, baguëni cuehuë. Ja'nca cuejën, baguëni jayajën cahuë:

—¿Nebi më'ëni cuere'ne? Masiye ëñajë'ën, cahuë.

Soldado hua'na'ga Riusu huë'ere ëñacuabi baguë ziare cuejën huaë'ë.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Ja'nrebi, Pedro yua huë'e yijare ba'iguë, toa ba'irute cuinguë ñu'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o concua jubë ba'igobi ti'anni, ⁶⁷ baguëni ëñani, coca cago:

—Më'ë'ga Jesús Nazarenote te'e consi'quë baë'ë, cago bago.

⁶⁸ Cagona, Pedrobi sehuobi:

—Banhuë. Baguëte gare huesëguë'ë yë'ë. Më'ëbi coca cagona, baguëre gare ëñama'iguë'ë yë'ë, sehuobi.

Ja'nca sehuoni, bain caca sa'ro tëca quëñëni gati'guëna, ja'nrebi curabi yuji'i. ⁶⁹ Yu'iguëna, ja'nrebi, ba yo'o congobi Pedroni se'e ëñani, baru ba'icuanì coca quëa bi'rago:

—Jesús Nazareno te'e consi'quë'bi. Baguëreba'bi, quëago.

⁷⁰ Quëagona, Pedrobi se'e huesëye sehuobi. Ja'nrëbi jë'te, baru ba'icubi Pedroni se'e cahuë:

—Aito. Jesús consi'quë baë'ë më'ë. Galilea bain coca cayë'ru cayë më'ë, cahuë.

⁷¹ Cajëna, Pedrobi ai jëja sehuobi:

—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, yë'ëre huaijë'n. Mësacubi ba banguëte cajëna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.

⁷² Sehuoguëna, ja'ansirën curabi samu ba'iyë yuji'i. Yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tabi: “Curabi yuta samu ba'iyë yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iyë yë'ëre huesëye caja'guë'ë.” Ja'an coca case'ere ro'tani, si'a recoyo oi bi'rabi.

15

Jesús ante Pilato

¹ Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua, si'a ëja bainbi ñë'cani, Jesús yua preso gueonsi'quë ba'iguëna, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Pilato hue'eguëna sani nëcohuë. ² Nëcojëna, Pilatobi baguëni senni achabi:

—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Më'ëbi ja'nca caguëna, ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.

³ Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ai ta'yejeiye Jesusre gu'aye cani jëhuahuë. ⁴ Cani jëhuajëna, Pilatobi baguëni se'e senni achabi:

—Bacuabi më'ëre ai ta'yejeiye gu'aye cajëna, ¿më'ë guere yo'oguë, sehuoma'iguë'ne? senni achabi.

⁵ Senni achaguëna, Jesús yua gare caye beoye sehuomaji'i. Sehuoma'iguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a tëcahuëan preso zeansi'quë, bain sensi'quë, te'eguëte etoguë baji'i. ⁷ Yure tëcahuë, guerra huañu caguë, bain huani senjosi'quë Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i. ⁸ Yureca, bain jubëbi Pilatoni, Më'ë yo'oguë ba'ise'e'ru yurera yo'ojë'ën cajën, te'e preso zeansi'quëre tijoni etojë'ën sen'ë. ⁹ Senjënna, Pilatobi bacuani senni achabi:

—¿Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëte tijoni etoye seña mësacua? senni achabi.

¹⁰ Pairi ëjacua yua baguëte ro bëinjën insise'ere masiguëbi bacuani ja'nca senni achabi. ¹¹ Ja'nca senni achaguëna, pairi ëjacuabi bainni tin ro'ta güesejën, Barrabás tijoni etoye seña bainre ca bi'rahuë. ¹² Ca bi'rajënna, Pilatobi bainni senni achabi:

—Ja'nca tijoni etoye sentoca, ¿mësacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, judío bain ëjaguë casi'quë, ja'anguëni guere yo'oye'ne yë'ë? senni achabi.

¹³ Senni achaguëna, si'a jëja güijën sehuohuë:

—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.

¹⁴ Sehuojënna, Pilatobi bacuani se'e senni achabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën baguëre caye'ne? ¿Gue gu'a jucha yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.

Ja'nca senni achaguëreta'an, bain jubëbi quë'rë jëja güijën sehuohuë:

—Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'n, güijën sehuohuë.

¹⁵ Ja'nca güijën sehuojënna, Pilatobi, Bainbi bëinma'iñe caguë, bacua yëse'e'ru yo'obi. Barrabasre tijoni etoni, ja'nrëbi, Jesusre si'nseye guanseni, baguëte quenni reoja'cuana jo'cabi.

¹⁶ Ja'nca jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte güenaro huë'e yijana sani, bacua soldado gaje concua si'acuare choë'ë. ¹⁷ Choini ja'nrëbi, bajacu can, ëja bain canre inni baguëna sayahuë. Sayani, miu ga'hua marote tëonni, baguë sinjobëna tëohuë. ¹⁸ Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, baguëni jayajën saludajën güihuë:

—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'n, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! güijën cahuë.

¹⁹ Ja'nca cajën, baguë sinjobëna tëcabëbi huaijën, baguëre go tutujën, baguëni gugurini rëanjën, ai jayajën yo'ohuë. ²⁰ Ja'nca jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayahuë. Sayani ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojën sahuë.

Jesús es crucificado

²¹ Sajënna, ja'nrëbi, Cirene bainguë Simón hue'eguë, Alejandro, Rufo, bacua taita ba'iguëbi yua zio re'otona saisi'quëbi raji'i. Raiguëna, soldado hua'nabi baguëte tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni sajë'n guansehuë.

²² Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhüë. ²³ Ti'anni ja'nrëbi, gu'a jo'cha mirra ma'ña naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajëna, uncumaji'i. ²⁴ Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reohüë. Reoni, soldado hua'nabi, Baguë cañate coni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñëña senjojën ëñahuë.

²⁵ Baguëte quenni reosirënre cato, ënsëguëbi las nueve'ru sëjji'i. ²⁶ Quenni reoni, ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna së'ohüë: “Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji” toyani së'ohüë. ²⁷ Yequëcuare'ga bonsere tëtëjën huaicua samucuarë Jesús naconi bacua crusu sa'cahuëanna reohüë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohüë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohüë. ²⁸ Ja'nca reojëna, Riusu ira coca zoe toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i: “Gu'a bain naconi cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi” toyani jo'case'e ba'iguëna, bacuabi Jesusni güina'ru yo'ohüë.

²⁹ Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña ëñajën, baguëni bain ëyëjën cahuë:

—¡Ba! Më'ëbi ro ro'taguë casi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani, ja'nrëbi samute umuguseña mame huë'e yo'oja'guë'ë yë'ë casi'quë sëani, ³⁰ yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Crusu sa'cahuëbi gajëjë'ën, bëinjën cahuë.

³¹ Cajëna, pairi ëja bain, ira coca ye'yocua, bacua'ga Jesusni jayajën, sa'ñëña coca cajën baë'ë:

—Yequëcuabi ai yo'ojëna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi

jëaye gare porema'iji baguë. ³² Baguë yua Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë, Israel bain quë'rë ta'yejeiye Ējaguë, ja'anguëbi ba'itoca, yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini gajeja'guë. Tijini gajetoca, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai, sa'ñeña cajën baë'ë.

Cajën ba'ijëna, baguë ca'ncoëan reosi'cua'ga baguëni te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

³³ Ja'nrebi, mëñera së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora ba'iye tëca zijei re'oto se'ga baji'i. ³⁴ Ba'iguëna, ja'nrebi, ënsëguëbi las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca güini achobi:

—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato: Taita Riusu, Taita Riusu, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi Jesús.

³⁵ Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuari achan, sa'ñeña cahuë:

—Achajë'en. Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëte choiji baguë, cahuë.

³⁶ Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa hua'guë sani, sayabëte inni, sënje jo'chana ja'njeni, tëcabëbi jëoni, Jesusna mëani, baguëni rurani, baguë bainni cabi:

—Yua ëjojën bañuni. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën, ëjoni ëñañu, cabi.

³⁷ Caguëna, ja'nrebi, Jesusbi ai jëja güini achoni, ja'nrebi junni reabi. ³⁸ Junni reaguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë reosi canbi samu të'ntëña ba'iye ja'anse'e yua joboraja'an ye'rebi. Ēmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco tëca ye'rebi.

³⁹ Jesusbi güini achoni, junni reaguëna, soldado ëjaguëbi nëcaguë ëñani, ja'nrëbi coca cabi:

—Riusu Zinreba baji'i baguë, cabi.

⁴⁰ Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Yeco María Magdalena baco'ë. Yeco María, Santiago bë'jeguë, José, bacua mamá baco'ë. Salome'ga baco'ë. ⁴¹ Ja'ncuabi yua Jesús Galilea ba'isirën baguëte te'e conjën, cuirajën baë'ë. Yequë romi hua'na'ga ai jai jubë Jesús naconi Jerusalenna raisi'cuabi baguëni ëñajën nëcahuë.

Jesús es sepultado

⁴² Ja'nrëbi na'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse sëani, bain yo'o yo'oma'iñe re'huaye baji'i. ⁴³ Ja'nca ba'iguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i. Judío ëja bain jubë ba'iguëbi ba'iguëna, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ëñajën baë'ë. Ja'anguë yua Riusu ba'i jobo ti'an raija'yete ëñaguë ëjoguë ba'iguëbi yua jëja recoyo re'huani, Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i. ⁴⁴ Senguëna, Pilatobi, ¿Yure'ne junquë baguë? senni achani, ja'nrëbi, baguë soldado ëjaguëte choini, Jesús ju'inse'ere senni achabi. ⁴⁵ Senni achaguëna, soldado ëjaguëbi, Yua ju'insi'quë ba'iji baguë, seuobi. Ja'nca seuoguëna, Pilatobi Jesús ga'nihuëte Josena insiye guansebi. ⁴⁶ Guanseguëna, Josebi re'o can pojei canre coní, Jesús ga'nihuëte gachoni, ba canbi ganobi. Ganoni ja'nrëbi, bain tan goje gata të'ntëbana te'ntose'e ba'iguëna, baguëte sani, ba gojena uanni, ja'nrëbi, jai gatabëbi bonani, ba gojere ta'pibi. ⁴⁷ Ja'nca uanni ta'piguëna, María

Magdalena, yeco María José mamá, bacuabi ëñahuë.

16

La resurrección de Jesús

¹ Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, María Magdalena, María Santiago mamá, Salomé, bacuabi, Jesús ga'nihuëte ma'ña so'onjën saiñu cajën, ma'ñare cohuë. ² Coni ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ñataguëna, zijeirën ba'iguëna, bacuabi Jesús tansiruna saë'e. ³ Saijën, sa'ñeña cahuë:

—Ba gatabëbi tansi gojena ta'pisibë ba'iguëna, ¿nebi maire bonani otacaija'cua'ne? cahuë.

⁴ Cani ja'nrëbi, ti'anni ëñato, ba gatabë ai jaibë ba'iguëreta'an, yua otani quëñose'e baji'i. ⁵ Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ba tansi gojena cacani ëñato, bonsëguëbi jëja ca'ncore ñuji'i. Zoa can pojei canre ju'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, romi hua'nabi gue ro'taye beoye ëñajën quëquëhuë. ⁶ Quëquëjënna, bonsëguëbi bacuani cabi:

—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Mësacuabi Jesús Nazareno crusu sa'cahuëna quenni reosi'quëre cu'ejënna, ënjo'on beoji baguë. Yua go'ya rani saji'i. Baguëre uansirute ëñani masijë'ën. ⁷ Yureca, mësacua sani, Jesusre concua, Pedro sanhuëni quëajajë'ën: “Jesusbi mësacua ru'ru, Galilea yijana saji'i. Ja'nca saquëna, mësacua yua ja'anruna baguëte tëhuojën saijë'ën. Mësacuabi baguë quëase'e'ru, ja'anruna baguëte tëhuoni ëñaja'cua'ë” quëajë'ën, bonsëguëbi quëani achobi.

⁸ Quëani achoguëna, romi hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën, tansi gojebi besa etani

sani gatihuë. Huaji yëjën ba'icuabi yequëcuani gue quëaye beoye saë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Yureca, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, Jesusbi go'ya rani, María Magdalenana ru'ru gaje meni ëñobi. Ja'ango yua te'e ëntë sara samu gu'a huati hua'i cacasi'co ba'igo ba'nco. Ja'nca ba'isi'co ba'igona, Jesusbi ba huati hua'ire etoni saoguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëbi yureca bagona gaje meni ëñobi. ¹⁰ Eñoguëna, ja'nrëbi, bago yua, baguëre conjën ganisi'cua ai sa'ntijën ota oijën ba'ijëna, bacuana sani quëago. ¹¹ Jesusbi go'ya raji'i. Baguëni ëñahuë yë'ë, quëagona, bacuabi bago cocare achani, Te'e ruiñe cama'inë më'ë, cahuë.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua samucua zio re'otona ganijën ba'ijëna, tin re'huasi'quë'ru gaje meni, bacuani ëñobi. ¹³ Eñoguëna, bacuabi sani, yequë bacuare conjën gajecuada quëajaë'ë. Quëajajëna, bacua cocare'ga achani Te'e ruiñe cama'inë më'sacua, cahuë.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concua si'a sara te'ecuabi aon ainjën ñu'ijëna, Jesusbi bacuana gaje meni ëñobi. Eñoni, baguëni te'e ruiñe ro'tama'isi'cua, recoyo ro'taye güesi'cua, ja'an ba'isi'cuare sëani, bacuani bëinguë cabi. Baguë go'ya raise'ere ëñasi'cuani te'e ruiñe recoyo ro'taye güecuare sëani, bacuani bëinguë cabi. ¹⁵ Ja'nca cani, ja'nrëbi bacua yo'ore guanseni jo'cabi:

—Mësacua yua si'a yija re'otona sani, si'a bainni Riusu cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën. ¹⁶ Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare tëani baja'guë'ë yë'ë. Ba cocarebare ro'taye güecuare ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'ë yë'ë. ¹⁷ Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icuaire masiye yëtoca, ën cocare ëñani, bacuare masijë'ën: Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete cajën, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreyë. Tin cocare caye ye'yema'icuata'an, te'e jëana ba cocare caye poreyë. ¹⁸ Aña hua'nare zeantoca, aña hua'nabi bacuani ja'si yo'oma'inë. Eore uncutoca, gare ja'siye beoye ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi bacua ëntë sarañabi rau ju'incuare pa'roni huachoye poreyë. Ja'anre ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuaire masijë'ën, guanseni jo'cabi Jesús.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Ja'nca guanseni jo'cani tējiguëna, Riusubi baguëte guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna, Riusu jëja ca'ncona bëani baji'i. ²⁰ Ba'iguëna, ja'nre'ëbi, bacuabi sani, Riusu cocarebare si'a re'oto bainni quëani achojaë'ë. Quëani achojaijënna, mai Ëjaguë Jesusbi bacuani conguë baji'i. Bacuabi ba cocarebare quëani achojaijënna, Jesusbi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, baguë cocareba te'e ruin cocareba ba'iyete si'a bainni masi güeseguë baji'i. Ja'nca raë'ë. Amén.

**Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo
ba'iyete toyani jo'case'e'ë
New Testament in Siona (CO:snn:Siona)**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siona

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Siona [snn], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siona

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

ce8413d6-ff57-5b18-bda5-72d8f77005b2